Адыгэ макъ

№ 17 (19531)

2010-рэ илъэс

БЭРЭСКЭЖЪЫЙ

МЭЗАЕМ и 3

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИIЭП

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Зыныбжь имыкъугъэхэм яIофыгъохэм атегущыIагъэх

ЩынэгъончъэнымкIэ Советэу АР-м и Президент дэжь щызэхащагъэм тыгъуасэ, мэзаем и 2-м, зэхэсыгъоу иIагъэм тхьамэтагъор щызэрихьагъ АР-м и Президентэу ТхьакIущынэ Аслъан. Зэхэсыгъом хэлэжьагъэх АР-м и Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат, АР-м и Президентрэ министрэхэм я Кабинетрэ я Администрацие ипащэу Александр Пиценкэр, федеральнэ инспектор шъхьаIэу ЛIыIужъу Адамэ, АР-м и Апшъэрэ Суд и Тхьаматэу Трэхъо Аслъан, правоохранительнэ къулыкъу зэфэшъхьафхэм, муниципальнэ гъэпсыкIэ зиIэ район ыкIи къэлэ администрациехэм япащэхэр, Правительствэм хэтхэр.

Советым изичэзыу зэхэсыгъо зыфэгъэхьыгъагъэр зыныбжь имыкъугъэу бзэджэшIагъэ зезыхьэхэрэм яIофыгъохэр ары. АщкIэ Iофхэм язытет пстэумэ апэу къытегущыIагъэх Премьер-министрэм игуадзэу Алексей Петрусенкэмрэ хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ министрэу Александр Сысоевымрэ. Мыхэм къызэраIуагъэмкIэ, 2009-рэ илъэсым пстэумкIи бзэджэшIэгъи 168-рэ зыныбжь имыкъугъэхэм Адыгеим щызэрахьагъ. 2008-рэ илъэсым егъэпшагъэмэ, ар 10-кIэ нахь макIэ хъугъэ. Ау мыщ дэжьым къыщыхагъэщыгъ бзэджэшIагъэ зезыхьагъэхэм нэмыкI чIыпIэхэм къарыкIыгъэхэр мымакIэу зэрахэтхэр. ГущыIэм пае, Александр Сысовым къыIуагъ Тэхъутэмыкъое районым зыныбжь имыкъугъэхэм щызэрахьэгъэ бзэджэшIагъэхэм янахьыбэр гъунэгъу Краснодар краим къикIыгъэхэм «зэряIэшIагъэхэр». НэмыкI районхэми ащ фэдэхэр ащагъэунэфых. Уголовнэ пшъэдэкIыжь зэрагъэхьырэ нэбгыри 155-м щыщэу 139-р ары Адыгеим щыщыр.

Зыныбжь имыкъугъэу бзэджэшIагъэ зезыхьэхэрэм япчъагъэ нахь макIэ хъуным фэшI Iофэу зэшIуахыхэрэр Алексей Петрусенкэм идоклад къыщыхигъэщыгъэх. ШIагъэ хъугъэр мымакIэу ащ къыIуагъэми, бзэджэшIагъэ зезыхьэхэрэм ащыщыбэр «хымэми», узыгъэгумэкIыныбэ джыри зэрэщыIэр, унагъори, еджапIэри, милициери, хабзэри, зэдеIэжьыхэзэ мы Iофыгъом дэлэжьэнхэ зэрэфаем Премьер-министрэм игуадзэ къыкIигъэтхъыгъ. БзэджэшIагъэ зезыхьэрэ пшъэшъэжъыехэм япчъагъэ зэрэхэхъуагъэр куоу узэгупшысэн, лъэшэу Iоф зыдэпшIэн фэе Iофыгъоу зэрэщытыр ащ къыIуагъ.

АР-м шIэныгъэмрэ гъэсэныгъэмрэкIэ и Министерствэ зэшIуихышъугъэхэм ащигъэгъозагъэх министрэм игуадзэу Алый Марыет. Ащ идоклад ыуж Хьакурынэхьаблэ дэт еджэпIэ-интернатым иIофыгъохэм, анахьэу зыныбжь имыкъугъэу ащ щаIыгъхэм загъэбылъэу зэрэхэхьажьыхэрэм, бзэджэшIагъэхэр зэрэзэрахьэхэрэм, игъэкIотыгъэу тегущыIагъэх. КIэлэцIыкIухэр ащ зэрэчIэмызагъэхэрэм ушъхьагъу шъхьаIэу иIэр, зимысагъэ хэлъыр зэхэпфынышъ, узэдеIэзэ щыкIагъэхэм ядэгъэзыжьын узэрэдэлэжьэн фаер Президентым къыхигъэщыгъ.

Мыекъопэ районымкIэ Iофхэм язытет къытегущыIагъ ащ иадминистрацие ипащэ игуадзэу Ирина Храмовар, Кощхьэблэ районым мы лъэныкъомкIэ щыкъэбархэм ащигъэгъозагъэх ащ иадминистрацие ипащэу Тхьаркъохъо Налбый.

Зыныбжь имыкъугъэхэм алъэныкъокIэ районым Iофыгъуабэ зэрэщыряIэр Ирина Храмовам шъхьэихыгъэу къыIуагъ, зэхэсыгъом хэлажьэхэрэм яупчIэхэри мымакIэу къызэкIэлъыкIуагъэх. Правительствэм ипащэ иеплъыкIэхэр къыриIотыкIыхэзэ, Мыекъопэ район администрацием спортымрэ ныбжьыкIэ IофхэмрэкIэ и ГъэIорышIапIэ иIофшIакIэ уигъэрэзэнэу зэрэщымытыр, ар пчъагъэхэм къызэраушыхьатырэр къыхигъэщыгъ. Зыныбжь имыкъугъэу районым исхэм мыхэм Iоф зэрадашIэрэм мэхьанэ ин зэриIэм, япшъэрылъхэр икъоу агъэцакIэхэмэ шIуагъэ къызэритыщтым къыкIигъэтхъыгъ. Федеральнэ программэхэм къыдалъытэхэрэр гъэцэкIагъэ зэрэхъухэрэм фэдэу районми программэхэр иIэхэу, ахэр щыIэныгъэм щыпхыращыхэмэ Iофхэм язытет нахьышIу зэрэхъущтыр республикэм ипащэ къыIуагъ, пстэуми яIофшIэн агъэлъэшынышъ мы Iофыгъом идэгъэзыжьын дэлэжьэнхэу къафигъэпытагъ.

ХЪУТ Нэфсэт.

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

ПРАВИТЕЛЬСТВЭ ТЕЛЕГРАММ

Краснодар краим иадминистрацие ипащэу (губернаторэу) А.Н. Ткачевым, Краснодар краим и Хэбзэихъухьэ ЗэIукIэ и Тхьаматэу В.А. Бекетовым, муниципальнэ образованиеу «Къалэу Краснодар» иадминистрацие ипащэу В.Л. Евлановым афэкIо

ЛъытэнысъыгъэыфэсшIырэ Александр Николай ыкъор, Владимир Андрей ыкъор, Владимир Лазарь ыкъор!

Краснодар икъэлэ Думэ итхьаматэу Котляров Николай Семен ыкъор игъонэмыс зэрэхъугъэр лъэшэу тыгу къызэреуагъэр зидунай зыхъожьыгъэм иунагъо исхэм, иIахьылхэм, Краснодар, Краснодар краим ащыпсэурэ пстэуми алъыжъугъэIэсыжьы сшIоигъу.

Мы цIыф хьалэмэтыр зышIэщтыгъэхэм а къэбар гухэкIыр лъэшэу агу къеуагъ.

Николай Семен ыкъом пшъэдэкIыжьышхо зыпылъ Iофыр сыдигъуи дэгъоу ыгъэцакIэщтыгъ, ичIыпIэгъухэм яфедэхэм ишъыпкъэу афэлажьэщтыгъ, цIыф зафэщтыгъ. Урысыем и Къыблэ икъэлэшхохэм зэу ащыщым ыпашъхьэ ит Iофыгъошхохэр дэгъоу зэшIозыхырэ политикэу, шIэныгъэлэжь IэпэIасэу щытыгъ, Адыгеим экономикэ, культурэ зэпхыныгъэу дыряIэхэр гъэпытэгъэным икъотэгъухэм ащыщыгъ.

Гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэ алъэныкъо Iоф зыщишIэгъэ илъэсхэм къакIоцI апшъэрэ гъэсэныгъэм Пшызэ шъолъырырэ Адыгэ Республикэмрэ хэхъоныгъэ щягъэшIыгъэнымкIэ ащ бэ ышIагъэр, студентхэм сыдигъуи афэгумэкIыщтыгъ. Апшъэрэ еджапIэм хэхъоныгъэ егъэшIыгъэным ыкIи тиреспубликэ пае IэпэIэсэныгъэшхо зыхэлъ специалистхэм якъэгъэхьазырын иIахьышхо зэрахишIыхьэрэм пае Котляров Николай Семен ыкъом щытхъуцIэу «Адыгэ Республикэм шIэныгъэхэмкIэ изаслуженнэ IофышIэшху» зыфиIорэр фэдгъэшъошагъ.

Краснодар икъэлэ Думэ пэщэныгъэ зыщыдызэрихьэгъэ илъэс пчъагъэхэм къакIоцI Котляров Николай Семен ыкъом дэгъоу Iоф зышIэрэ хэбзэгъэуцу орган зэхищэн ылъэкIыгъ, ащ ишIуагъэкIэ Краснодар идепутатхэм яIофшIэн лъэгэпIэшхом нэсыгъ.

Н.С. Котляровым пхырищыщтыгъэ политикэ зафэр, къэлэ Думэм чъэпхъыгъэ унашъохэр зэриштэщтыгъэхэр хабзэм иорганхэм ялIыкIохэмрэ муниципальнэ образованием щыпсэухэрэмрэ азыфагу цыхьэзэфэшIыжьыныгъэрэ зэпхыныгъэ пытэрэ илъынхэм афэIорышIэщтыгъэх.

Котляров Николай Семен ыкъор зышIэщтыгъэхэм нэпэ къабзэ зиIэгъэ цIыфэу, зиIоф ыкIи Пшызэ шъолъыр афэшъыпкъэгъэ цIыф зафэу агу къинэжьыщт.

Шъуикъин къыжъудэтэгощы, тыкъыжъудэшъыгъо.

Адыгэ Республикэм
и Президентэу
ТХЬАКIУЩЫНЭ Аслъан

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм гухэкIышхо щыхъугъ Краснодар икъэлэ Думэ итхьаматэу Котляров Николай Семен ыкъор игъонэмысэу дунаим зэрехыжьыгъэр ыкIи щымыIэжьым иунагъорэ игупсэхэмрэ афэтхьаусыхэ.

ТАРИХЪЫМ ХЭХЬАГЪ

Республикэ дзэ-тарихъ конференциеу «Адыгеим нэмыц-фашистыдзэхэр зэрэрафыжьыгъэхэм Темыр-Кавказ наступлениеу 1943-рэ илъэсым щыIагъэр мэхьанэ зиIэ чIыпIэу хэуцуагъ» зыфиIорэр офицерхэм я Унэу Мыекъуапэ дэтым бэмышIэу щыIагъ.

Ащ хэлэжьагъэх Къэралыгъо Советым — Хасэм и Комитет и Тхьаматэу Е. И. Саловыр, Хэгъэгу зэошхом иветеранхэр, чIыпIэ зэфэшъхьафхэм ащыIэгъэ заохэм ахэтыгъэхэр, УIэшыгъэ КIуачIэхэм яветеранхэр, заом илъэхъан тылым щыIагъэхэр, РОСТО-м (ДОСААФ-м) ригъэджэрэ курсантхэр, Мыекъопэ дзэ гарнизоным ыкIи я 7-рэ дзэ базэм ядзэкIолIхэр, кIэлэеджакIохэр.

Конференциер къызэIуихыгъ УФ-м и УIэшыгъэ КIуачIэхэм яветеранхэм якомитетэу АР-м щыIэм итхьаматэу А. А. Дорофеевым. Ащ доклад къыщишIыгъ РОСТО-м (ДОСААФ-м) и АРО итхьаматэ игуадзэу Л. С. Рудяк. Ар Кубань ыкIи Адыгеир шъхьафит зэрашIыжьыгъэхэм, Быракъ Плъыжьым иорден къызфагъэшъошэгъэ Краснодарскэ я 9-рэ къушъхьэ-шхончэо дивизием гъогоу къыкIугъэм афэгъэхьыгъэ тхылъым иавтор.

Конференцием доклад гъэшIэгъон къыщишIыгъ Е. И. Саловым. Ащ къыIотагъ советскэ разведкэмрэ контрразведкэмрэ фашист резидентхэу ыкIи диверсантхэу тичIыгу къихьагъэхэм зэрапэуцужьыщтыгъэхэр, Адыгеир ыкIи Кубань шъхьафит зашIыжьыхэ нэуж бандитхэм бэнэныгъэу арашIылIэгъагъэр зыфэдэр.

Къалэу Мыекъуапэ фашистыдзэхэм жъалымыгъэу щызэрахьагъэхэм къатегущыIагъ Урысые флотым иветеранхэм яорганизациеу республикэм щызэхэщагъэм итхьаматэу М. М. Тхьагъэпсэур.

Мыекъуапэ пэмычыжьэ чIыпIэхэм партизан отрядхэу ащызэхэщэгъагъэхэм агъэхъагъэхэм къатегущыIагъ Кощхьэблэ партизан отрядым хэтыгъэу А. Ш. Тыур. Джащ фэдэу советскэ дзэкIолIхэм лIыгъэу зэрахьагъэр къафиIотагъ Темыр Кавказыр шъхьафит шIыжьыгъэным фэгъэхьыгъэ заохэм ахэлэжьэгъэ Е. Ф. Черновым.

Конференцием кIэух псалъэ къыщызышIыгъэ Г. В. Бартащук — АР-м иветеранхэм я Совет итхьаматэ хигъэунэфыкIыгъ ТекIоныгъэшхом ия 65-рэ илъэс зыщыпэгъокIыхэрэ лъэхъаным ныбжьыкIэхэм патриотическэ пIуныгъэ ягъэгъотыгъэным фэгъэхьыгъэ пропагандэу зэхащэрэм ятIонэрэ дунэе заор зыфэдагъэр ыкIи фашизмэм текIонхэм Советскэ Союзым хишIыхьагъэм тэрэзэу атегущыIэгъэн зэрэфаер.

ЛIЭХЪУСЭЖЪ Хьаджэрэтбый.

МЭЗАЕМ НАХЬ МЭКIЭЩТ

Мыекъуапэ икIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэм зисабыйхэр зыщэхэрэм щылэ мазэм ахъщэу атыщтыр адрэ мазэхэм ялъытыгъэмэ зэрэнахьыбэм нытыхэр къыгъэгумэкIыгъэх. Ахэр гъэзетхэм яредакциехэм афытеуагъэх, къэлэ администрацием гъэсэныгъэмкIэ и Комитети зыфагъэзагъ.

Комитетым къызэрэщаIуагъэмкIэ, сабыеу кIэлэцIыкIу IыгъыпIэм чIэсым ны-тыхэм фатырэ ахъщэр зэкIэмкIи ащ иIыгъын тефэрэм ипроцент 18 ныIэп. Унагъоу сабыищ е нахьыбэ зыщапIурэм ытырэр проценти 10.

ИкIыгъэ илъэсым итыгъэгъазэ кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэм ахъщэшхо зытефэрэ псэуалъэхэр афащэфыгъэх. Ахэр машIор щынэгъончъэным епхыгъэ пкъыгъох ыкIи нэмыкI Iэмэ-псымэх. Ащ къыхэкIэу сабыйхэм яIыгъын пэIухьэрэ ахъщэм къыхагъэхъуагъ ыкIи сомэ мини 5016-м нэсыгъ. Ащ щыщэу ны-тыхэм атырэр 903-рэ, фэгъэкIотэныгъэхэр зиIэхэм — 502-рэ.

Ау джы ащ къыщыкIэщт ыкIи мэзаем нахь макIэу нытыхэм атыщт. Сыда пIомэ кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэм ащ фэдэ улэу яIэжьыщтэп. ЕтIани мэзапкIэм хагъэкIыщт кIымэфэ зыгъэпсэфыгъо мэфипшIэу сабыйхэр кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэм зыщамыщагъэхэр.

МЭШIОКУГЪОГУ ТРАНСПОРТЫМ ШЪУЩЫСАКЪ

Общественнэ транспортэу цIыфхэм жъугъэу агъэфедэхэрэм ащыщ мэшIокухэр. БзэджашIэхэми ар ашIэшъ, терактхэр мымакIэу ащызэхащэх. МэшIокугъогу транспортым, анахьэу электричкэм, щыбгъэцэкIэн фаехэр:

* мы транспортым ущымычъыемэ нахьышIу;

* гуцаф озыгъэшIын цIыф исымэ е пкъыгъо горэ къыранагъэмэ зыфэшъуплъыхь, къэжъугъотыгъэмэ, машинистым, милиционерхэм е станцием ипащэ макъэ яжъугъэIу;

* платформэ гъунэм шъущымыт, составыр къэуцоу, цIыфхэр къекIыфэхэкIэ шъуимытIысхьэмэ нахьышIу, ыгузэгукIэ щыIэ вагонхэр къыхэшъухынхэм шъупылъ, аварие зыхъукIэ, ахэр нахь къызэтенэх;

* зыгорэ къэуагъэмэ е машIо къэхъугъэмэ, жэм ыкIи пэм хъэдэн аIуплъхьанышъ, уегъолъэхын фае;

* псынкIэу нэм къыкIидзэрэ щыгъынхэр зыщышъумылъэх, ювелирнэ пкъыгъоу шъупылъыр нахь макIэ къэс нахьышIу;

* политикэм фэгъэхьыгъэ темэ къэшъумыIэт, диным е политикэм афэгъэхьыгъэ тхыгъэхэр къыщышъумыштэх, террористхэр ахэм нахь къагъэгубжых;

* шъон пытэ щышъумыгъэфед;

* террористхэм транспортыр аубытыгъэмэ, аIорэ пстэури жъугъэцакIэ, анэгу шъукIэмыплъэным шъупылъын фае;

* террористхэм ябэнырэ отрядхэм штурм къызэрашIыщтым шъуегуцэфагъэмэ, снайперхэр шъумыгъэохъунхэм фэшI, шъхьанығъупчъэм цIыкIу-цIыкIоу шъукIэлъырыкI, ар зырагъажьэкIэ, шъуегъолъэхымэ нахьышIу;

* бзэджашIэхэм IашэуIу къаIэкIэзыгъэр къэшъумышт, ахэм шъуахагъэкIокIэнкIэ щынагъо хъущтышъ.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2010-рэ илъэсым цIыфхэр зэрэщырагъэблэгъэщтхэм играфик

ЫIлъэкъуацI, ыцI, ятэ ыцI	IэнатIэу ыIыгъыр	Мафэхэр	Сыхьатхэр	ЧIыпIэр
Иванов Анатолий Георгий ыкъом	Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьамат	я 2-рэ бэрэскэжъыер	сыхь. 10.00-м къыщегъэжьагъэу 12.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 16-м
Сапый Вячеслав Долчэрые ыкъом	Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэ игуадз	я 2-рэ гъубджыр	сыхь. 10.00-м къыщегъэжьагъэу 12.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 28-рэм
Орлова Галинэ Яков ыпхъум	законодательствэмкIэ, законностымкIэ ыкIи чIыпIэ зыгъэIорышIэжьыным иIофыгъохэмкIэ комитетым итхьамат	я 3-рэ мэфэкур	сыхь. 10.00-м къыщегъэжьагъэу 12.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 27-рэм
Мыгу Рэщыд Сахьидэ ыкъом	бюджет-финанс, хэбзэIахь ыкIи экономикэ политикэмкIэ комитетым итхьамат	я 3-рэ мэфэкур	сыхь. 14.00-м къыщегъэжьагъэу 16.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 46-рэм
Iэщэ Мухьамэд Джумалдин ыкъом	аграрнэ, гъомылэпхъэ политикэмкIэ ыкIи къуаджэм ихэхъоныгъэкIэ комитетым итхьамат	а 1-рэ гъубджыр	сыхь. 10.00-м къыщегъэжьагъэу 13.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 29-рэм
Къуекъо Эдуард Аслъанбый ыкъом	мылъку ыкIи чIыгу зэфыщытыкIэхэмкIэ комитетым итхьамат	я 3-рэ бэрэскэжъыер	сыхь. 14.00-м къыщегъэжьагъэу 16.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 31-рэм
Шъхьэлэхъо Аскэр Асхьад ыкъом	псэолъэшIынымкIэ, транспортымкIэ, связымкIэ ыкIи ЖКХ-мкIэ комитетым итхьамат	а 1-рэ бэрэскэжъыер	сыхь. 10.00-м къыщегъэжьагъэу 13.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 41-рэм
Петрова Татьянэ Михаил ыпхъум	социальнэ политикэмкIэ, псауныгъэм икъэухъумэнкIэ ыкIи ветеранхэм яIофхэмкIэ комитетым итхьамат	я 3-рэ бэрэскэшхор	сыхь. 14.00-м къыщегъэжьагъэу 16.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 30-м
УдыкIэко Юрэ Юныс ыкъом	гъэсэныгъэмкIэ, наукэмкIэ ыкIи ныбжьыкIэхэм яIофхэмкIэ комитетым итхьамат	а 1-рэ мэфэкур	сыхь. 10.00-м къыщегъэжьагъэу 13.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 42-рэм
ЕмыкI Хьастал Хьаджэбый ыкъом	экологиемкIэ ыкIи чIыопсым игъэфедэнкIэ комитетым итхьамат	я 2-рэ гъубджыр	сыхь. 10.00-м къыщегъэжьагъэу 12.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 54/1-м
Сэмэгу Нурбый Амэрбый ыкъом	гъэстыныпхъэ-энергетическэ комплексымкIэ ыкIи промышленностымкIэ комитетым итхьамат	а 1-рэ бэрэскэшхор	сыхь. 14.00-м къыщегъэжьагъэу 16.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 32-рэм
Салов Евгений Иван ыкъом	культурэмкIэ, спортымкIэ, СМИ-мкIэ ыкIи общественнэ организациехэм адыряIэ зэпхыныгъэхэмкIэ комитетым итхьамат	я 4-рэ мэфэкур	сыхь. 14.00-м къыщегъэжьагъэу 16.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 43-рэм
Ческидов Игорь Михаил ыкъом	предпринимательствэмрэ туризмэмрэ яхэхъоныгъэкIэ комитетым итхьамат	а 1-рэ бэрэскэжъыер	сыхь. 14.00-м къыщегъэжьагъэу 17.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 36-рэм
Мырзэ Джанбэч Рэмэзан ыкъом	бюджет-финанс, хэбзэIахь ыкIи экономикэ политикэмкIэ комитетым итхьаматэ игуадз	я 4-рэ гъубджыр	сыхь. 10.00-м къыщегъэжьагъэу 13.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 45-рэм
Мартиянова Иринэ Владимир ыпхъум	гъэсэныгъэмкIэ, наукэмкIэ ыкIи ныбжьыкIэхэм яIофхэмкIэ комитетым итхьаматэ игуадз	я 2-рэ бэрэскэшхор	сыхь. 14.00-м къыщегъэжьагъэу 17.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 52-рэм
Письмак Сергей Григорий ыкъом	культурэмкIэ, спортымкIэ, СМИ-мкIэ ыкIи общественнэ организациехэм адыряIэ зэпхыныгъэхэмкIэ комитетым итхьаматэ игуадз	я 4-рэ мэфэкур	сыхь. 10.00-м къыщегъэжьагъэу 13.00-м нэс	АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм, каб. N 39-рэм

ШъунаIэ тешъудз: *Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм фэгъэзэгъэ IофыгъохэмкIэ цIыфхэр ежь депутатым зэрезэгъыхэрэм тетэу нэмыкI мафэхэми рагъэблэгъэнхэ алъэкIыщт. УпчIэ шъуиIэ хъумэ, телефонэу **52-19-20-мкIэ** шъутеу.*

Алъэхъух

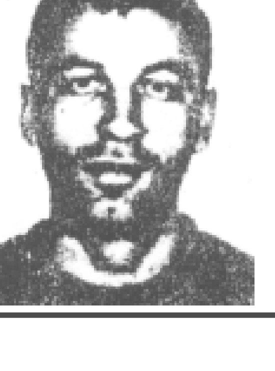

Урысые Федерацием и Уголовнэ кодекс ия 131-рэ статья иа 1-рэ Iахь къыдилъытэрэ бзэджэшIагъэ зезыхьэгъэ ЛIыхэсэ Мурат Хьазрэт ыкъом къалэу Мыекъуапэ и УВД лъэхъу. Адыгэ РеспубликэмкIэ Теуцожь районым ит къуаджэу Пэнэжьыкъуае 1975-рэ илъэсым шэкIогъум и 2-м ар къыщыхъугъ, Теуцожь районымкIэ къуаджэу Пэнэжьыкъуае иурамэу Мирым тет унэу 33-м щыдэтхагъ.

Зылъыхъухэрэр зыдэщыIэм ехьылIагъэу къэбар горэ шъошIэмэ, телефонэу 02-кIэ е къалэу Мыекъуапэ и УВД иуголовнэ розыск ителефонхэу 596-522-кIэ, 596-553-кIэ шъукъытеонэу тышъолъэIу.

Урысые Федерацием и Уголовнэ кодекс ия 159-рэ статья ия 2-рэ Iахь къыдилъытэрэ бзэджэшIагъэ зезыхьэгъэ Цэй Анзор Къэплъан ыкъом къалэу Мыекъуапэ и УВД лъэхъу. Адыгэ РеспубликэмкIэ къалэу Мыекъуапэ 1979-рэ илъэсым щылэ мазэм и 1-м ар къыщыхъугъ, Некрасовым иурам тет унэу 111-м щыдэтхагъ.

Зылъыхъухэрэр зыдэщыIэм ехьылIагъэу къэбар горэ шъошIэмэ, телефонэу 02-кIэ е къалэу Мыекъуапэ и УВД иуголовнэ розыск ителефонхэу 596-522-кIэ, 596-553-кIэ шъукъытеонэу тышъолъэIу.

ТизэдэгущыIэгъухэр

Наталья ШИРОКОВА: «ТиIофшIэн уасэ къыфэзышIырэр тицIыфхэр ары»

Хабзэ зэрэхъугъэу, министерствэ ыкIи ведомствэ зэфэшъхьафхэм, цIыфхэм ящыIэкIэ-псэукIэкIэ мэхьанэ зиIэ отраслэхэм илъэсым къыкIоцI Iоф зэрашIагъэм изэфэхьысыжьхэм кIэкIэу тигъэзетеджэхэр нэIуасэ афэтэшIых. Адыгэ Республикэм IофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэмкIэ иминистрэу Наталья Широковам бэмышIэу дытиIэгъэ зэдэгущыIэгъури ары зыфэгъэхьыгъагъэр.

— Наталья Сергей ыпхъур, министерствэм илъэсэу икIыгъэм Iоф зэришIагъэм о пшъхьэкIэ уегъэраза?

— О Iофэу пшIагъэм уасэ фэпшIыжьыныр къин мэхъу. Ащ уасэ къыфэзышIырэр тицIыфхэр, республикэм щыпсэухэу зифэIо-фашIэхэр дгъэцакIэхэрэр, тикъэралыгъо пащэхэр ары. Ау, сэ къызэрэсшIошIырэмкIэ, уигъэрэзэнэу щыт илъэсыр зэрэдгъэкIотэжьыгъэм. Пшъэрылъэу зыфэдгъэуцужьыгъагъэхэр гъэцэкIагъэ зэрэхъугъэхэм арэущтэу сагъаIо. Шъыпкъэ, бэ джыри тызыдэлэжьэн, щыкIагъэу дэдгъэзыжьын фаер, мафэ къэс пшъэрылъыкIэхэр зыфэтэгъэуцужьых, IофыгъуакIэхэр къэуцух. Ахэм ахэтых цIыфхэм псынкIэу зэхашIэхэрэри, гу зылъамытэхэрэри.

— Ахэм нахь игъэкIотыгъэу уакъытегущыIэн хъумэ, сыда къахэбгъэщыщтыр?

— Министерствэм пшъэрылъыбэ иI. Мы лъэхъаным тэ къэралыгъо фэIо-фэшIэ 55-м ехъу цIыфхэм афэтэгъэцакIэ. Ары пэпчъ епхыгъэ нормативнэ бази тэгъэхьазыры, фэIо-фашIэр зыфэдэн фаем, идэгъугъэ къызэрэбгъэнэфэщтым афэгъэхьыгъэу. КIэкIэу къэпIон хъумэ, тэ лъэныкъо шъхьэIищ Iоф зыдатшIэрэр: социальнэу цIыфхэр къэухъумэгъэнхэм пае къэралыгъом ахэм ахъщэ IэпыIэгъоу аритырэр аIугъэкIэгъэныр, цIыф сымаджэхэм ясоциальнэ фэIо-фашIэхэр афэгъэцэкIэгъэнхэр ыкIи социальнэ-IофшIэн зэфыщытыкIэхэр гъэзекIогъэнхэр.

Адыгэ Республикэм и Президент иунашъокIэ 2009-рэ илъэсым зэхащэгъагъ кризисым пэуцужьырэ Iофтхьабзэхэм язехьан фэгъэзэгъэ комиссие. Ащ хэхьэ социальнэ-IофшIэн зэфыщытыкIэхэм язытет зэзыгъэшIэрэ, лъыплъэрэ купэу сэ пэщэныгъэ зыдызесхьэрэр. ТизэIукIэхэм ренэу ащызэфэтэхьысыжьы цIыфэу республикэм щыпсэухэрэм IофшIэн амалэу яIэр, а амалхэм зэрахэдгъэхъон тлъэкIыщтым тегупшысэ.

КъэралыгъОм цIыф куп зэфэшъхьафхэм ахъщэ IэпыIэгъоу аритырэр игъом аIугъэкIэгъэным фэгъэхьыгъэмэ, ар анахь дэгъоу къыддэхъухэрэм ащыщэу сшIошIы. ИкIыгъэ илъэсым иапэрэ мазэхэм фэгъэкIотэныгъэ зиIэ цIыфхэм ахъщэ IэпыIэгъур аIэкIэгъэхьэгъэныр тIэкIу дгъэгужъогъагъ, федеральнэ казначействэм иунашъокIэ зэхъокIыныгъэхэр тиIофшIакIэ фэхъугъэти. Тэ тилажьэкIэ а Iофым фэхъугъэгъэ щыкIагъэхэр зэкIэ мы илъэсым дэгъэзыжьыгъэныр ыкIи а лъэныкъомкIэ сыхьатым фэдэу тикъулыкъу Iоф ышIэныр къыддэхъугъ. КIо, зэкIэми ашIэ щылэ мазэм и 12-м нахь пасэу хэти ахъщэр къытIупщынэу зэрэщымытыгъэр, ащ пае социальнэ IэпыIэгъур зэратыхэрэм ар тIэкIу гужъуагъэу а мазэм аIукIагъ. Ау арэущтэу зэрэхъущтым тэ тицIыфхэр пэшIорыгъэшъэу щыдгъэгъозэгъагъэх телевидениемкIи, гъэзетхэмкIи.

— Социальнэ объектыкIэхэр республикэм иIэ хъугъэха икIыгъэ илъэсым?

— Ары. Красногвардейскэм дэтыгъэ кIэлэцIыкIу IыгъыпIэу социальнэ IэпыIэгъумкIэ чIыпIэ Гупчэ тшIыжьынэу бэрэ тызыпылъыгъэр АР-м и Президентрэ и Премьер-министрэрэ яшIуагъэкIэ 2009-рэ илъэсым тыухыгъэ. Ащ пэIухьэгъэ мылъкур федеральнэ ыкIи республикэ бюджетхэм къатфырагъэкIыгъ. Зипсауныгъэ пыч фэхъугъэ кIэлэцIыкIу 60 чIэсыным ар фытегъэпсыхьагъ. Ащ реабилитационнэ оборудованиеу чIэтын фаер зэкIэ федеральнэ мылъкумкIэ тщэфыгъэ. Мы лъэхъаным кIэлэцIыкIу 30 мафэ къэс специалистхэм ащ щауплъэкIун алъэкIыщт. Ау, кризисым ыпкъ къикIыкIэ, гупчэм иIофышIэхэм япчъагъэ джыдэдэм хэдгъэхъон тлъэкIырэп. Мы гупчэм иIэх дэпIэ, цокъэшI мастерскойхэр, парикмахерскэр, компьютер классыр.

ИкIыгъэ илъэсым тиминистерствэ хэлэжьагъ чIыпIэ къин ит кIэлэцIыкIухэм IэпыIэгъу афэхъугъэнымкIэ федеральнэ Фондым зэхищэгъэгъэ зэнэкъокъум. Ащ тэ проектиф етхьылIэгъагъ, ахэм ащыщэу «Смежная профессия» зыфиIорэм текIоныгъэр къыдихыгъ ыкIи а проектыр щыIэныгъэм щыдгъэцэкIэжьыным пае сомэ миллионрэ мин 320-рэ къытфатIупщыгъ. Проектым Iофыгъо шъхьаIэу къыдилъытэрэр кIэлэцIыкIу сэкъатхэм янэ-ятэхэм сэнэхьат ягъэгъотыгъэныр ары. ЯкIэлэцIыкIухэм гупчэм щалъэплъэфэхэ ежьхэр Красногвардейскэм дэт лицеим щеджэх ыкIи сэнэхьат зэфэшъхьафхэр яIэ хъугъэу ащ свидетельствэхэр къащаратыжьых.

ИкIыгъэ илъэсым, ащ ыпэкIи, къэшъошIэжьын фае, нэжъ-Iужъхэр зыщаIыгъ учреждениехэм ащыщхэм чIыпIэ зэфэшъхьафхэм машIом закъыщишти, цIыфхэр зэрэхэкIодагъэхэр. А тхьамыкIагъохэм апкъ къикIыкIэ тиучреждениехэр лъыплъэн (надзор) органитфым зэпымыоу ауплъэкIугъэх. Ахэм зэфэхьысыжьэу ашIыгъэхэм къащыхагъэщыгъэх щыкIэгъэ тIэкIушъокIухэр, шыкур, зэфашIыжьын фаеу зыпари къахэкIыгъэп. А щыкIагъэхэр зыфэгъэхьыгъэхэр мэшIогъэкIосэ къулыкъум шэпхъакIэу ыгъэуцугъэхэм адиштэу тиучреждениехэр гъэпсыжьыгъэнхэр (алырэгъухэр джэхашъохэм атемылъынхэр, краскэ дэпкъхэм ащымыфэгъэныр, пчъэхэр нахь шъуамбгъо шIыгъэнхэр) ары. ИкIыгъэ илъэсым ахэм афэдэ IофшIэнхэм сомэ миллион 20-м ехъу апэIудгъэхьагъ. Ау мэшIогъэкIуасэхэм шэпхъакIэу къагъэуцухэрэм адиштэу тисоциальнэ учреждениехэр зэкIэ дгъэпсынхэм пае зэкIэмкIи сомэ миллиони 100 тищыкIагъэу къэтлъытэгъагъ. А щыкIагъэу къыхагъэщыгъагъэхэм япроцент 97-рэ фэдизыр дэдгъэзыжьыгъах.

— Министрэ IэнатIэр бэшIагъэп зыбгъэцакIэрэр, министрэхэм ощ нахь ныбжьыкIи ахэтэп. Сыда анахь къиныбэ непэ къызыпыкIэу къыпщыхъурэр, сыд фэдэ чIыпIэ «зэжъуа» шъуиIэхэр?

— Къиныгъуабэм тарехьылIэ. Зэпыу имыIэу Iоф зыдэшIэгъэн фаеу хъурэр тизаконодательствэ «еупсэгъэныр» ары. Аужырэ илъэси 3-м къыкIоцI, тэ тиминистерствэ ыпкъ къикIыкIэ, законодательствэм ыкIи нормативнэ акт зэфэшъхьафхэм зэхъокIыныгъэ, хэгъэхъон 200 фэдиз афашIыгъ. Тызфэгъэзэгъэ отраслэр нахь къэзыгъэкъинырэр къытэуалIэхэрэм янахьыбэр щыIэкIэ-псэукIэ амал зимыIэхэу, зипсауныгъэ зэщыкъуагъэхэу, нэжъ-Iужъхэу щыIэныгъэм чIыпIэ къин ригъэуцуагъэхэу зэрэщытыр ары. Шъыпкъэ, ныбжьыкIэхэри къытфэкIох, сэ сызэрэныбжьыкIэм паеми сшIэрэп. Ау хэти IэпыIэгъу тыфэхъу тшIоигъу, тиамал къызэрихьэу тадеIэ.

— БлэкIыгъэ гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо кампаниер зэхэщагъэ зэрэхъугъагъэм сыд къепIолIэн плъэкIыщт?

— Ащи къиныгъуабэ къыпыкIыгъ, шъуущцыгъуаз тхьамыкIагъо къызэрэхэкIыгъэми, зыгъэпсэфыпIэхэм ащыщ щыIэгъэ кIэлэцIыкIум идунай зэрихъожьыгъэм. КIэлэцIыкIухэм ягъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо изэхэщэн хэт ыпшъэ рилъхьажьыгъэми (къэралыгъо учреждениеми, акционер обществэми), шапхъэхэр тэры зыгъэуцунхэ фаер. ЕтIани республикэ бюджетым къыхэкIыгъэ мылъкумкIэ ар зэхащэмэ, нахь пхъашэу тыкъекIолIэн фае. Тихэукъоныгъэхэр къыдгурэIох. А тхьамыкIагъор къызэхъум ыуж псынкIэу тиIофшIакIэ зэблэтхъугъэ: кIэлэцIыкIухэм зэралъыплъэхэрэр дгъэлъэшыгъэ, вожатэхэм ядежурствэ нахь дгъэпытагъэ, нэмыкI Iофтхьабзэхэми тынаIэ нахь атетыдзагъ.

Гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо кампаниер мы илъэсым зэрэзэхащэщтми, мылъкоу ащ пэIухьащтыр къызэратIупщыщтми зэхъокIыныгъэхэр афэхъущтых, федеральнэ законхэм къызэрэдалъытэу. Iоф зышIэрэ ны-тыхэм якIэлэцIыкIухэм апае путевкэхэм ауасэ джы республикэ бюджетым къытIупщыщт. Бюджетым мы илъэсым а Iофхэм апэIудгъэхьаным пае сомэ миллион 19,5-рэ къыщыдэлъытагъ. ТапэкIэ соцстрахым гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо кампанием пае къытIупщыщтыгъэ ахъщэм фэдиз (сомэ миллион 70-м ехъу) минфиным къытитынэу тегъэгугъэ, кIэлэцIыкIоу а кампанием къыхырагъэубытэрэм ипчъагъэ къыщымыкIэным пае. Джащ фэд, гупчэ министерствэм зэзэгъыныгъэ дэтшIыгъ кIэлэцIыкIоу чIыпIэ къин итхэм япсауныгъэ гъэпытэгъэным пэIудгъэхьаным пае къытфатIупщыщтыгъэ субсидием хагъэхъонэу. Аужырэ илъэси 5-м сомэ миллион 12 субсидиер хъущтыгъэмэ, мы илъэсым ар миллион 40,5-м нэсыщт. Япсауныгъэ изытет елъытыгъэу санаториехэм къащяIэзэнхэ фаеу медицинэм иIофышIэхэм алъытэхэрэм ыпкIэ хэмылъэу путевкэхэр джыри яттыщтых.

Гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо кампанием джы зы Iофыгъо кIэу къыхэхьан ылъэкIыщт. Ар зыфэгъэхьыгъэр ны-тыхэр путевкэхэм ящэфын къыхэгъэлэжьэгъэнхэр ары. Ахэм къатын фаеу хъущтыр гъотэу яIэм елъытыгъэщт. Ащ фэдэ рекомендацие гупчэм къеты.

— Ветеранхэм унэхэр ягъэгъотыгъэным иIоф кIэкIэу игугъу къытфэшIба.

— Ащ фэгъэхьыгъэу бэ къэттхыгъэр, къэтIуагъэр. КIэкIэу къэсIон слъэкIыщтыр: ащ фэдэ субсидие еттыным ифитыныгъэ зиIэу чэзыум хэтыгъэр нэбгырэ 49-рэ. Нэбгырэ 42-м субсидие аратыгъ, ушъхьагъу зэфэшъхьафхэм апкъ къикIэу нэбгыри 3-р учетым хэтыжьэп, нэбгыри 4-у къэнагъэми ар аратыщт. Ау законодательствэм зэхъокIыныгъэу фэхъугъэхэм апкъ къикIыкIэ, субсидие зэратын фэе ветеранхэр нахьыбэ хъугъэ. Щылэ мазэм и 1-м ехъулIэу ахэм япчъагъэ нэбгырэ 70-м нэсыгъ. Ау мыщ дэжьым зы чIыпIэ ветеранхэм анаIэ тырязгъадзэ сшIоигъу: субсидиер къаIышъухыным пае псэупIэу (унэу) шъуиIэхэр зэблэшъумыхъух, квадратнэ метрэ нахь макIэ зэрылъхэмкIэ ахэр шъумыхъожьых. Зыщышъумыгъэгъупш ащ фэдэ Iофхэр зэкIэ зэратхыхэрэр, хабзэм ахэм гъунэ зэралъифырэр. Арэущтэу зыхъурэм, унэ къыуатыным пае илъэси 5 темышIэу чэзыум ухагъэуцожьыщтэп.

— Сыд фэдэ пшъэрылъха мы лъэхъэнэ благъэхэм зыфэжъугъэуцужьыхэрэр?

— Пстэуми апэу учреждениеу къытэпхыгъэхэм яматериальнэ-техническэ базэ дгъэпытэныр, зыкъедгъэIэтыныр ары. Тиунэ-интернатхэм ачIэс нэжъ-Iужъхэм ящыIэкIэ-псэукIэ нахьышIу шIыгъэным фэлэжьэщт республикэ программэ тштагъэ. Мы илъэсым ахэм гъэцэкIэжьын IофшIэнышхохэр ащыкIощтых, ахэм апае мылъку бюджетым къыщыдэлъытагъ.

— НэмыкI регионхэм яминистерствэхэм зяжъугъапшэмэ, сыдэущтэу «шъукъэлъагъора»?

— Дэеу, ауж тыкъинэу къысшIошIырэп. ЩыкIагъэу тиIэхэр дэдгъэзыжьынхэм ренэу тыпылъ, коллективым опыт дэгъу иI, IофшIэкIэ амалышIу IэкIэлъ. НэмыкIхэм тызэратекIи, къызэрэттекIыхи щыI. ГущыIэм пае, Къэбэртэе-Бэлъкъарым тэ тиIэ социальнэ учреждениехэм (унэ-интернатхэм) афэдиз яIэп, ар къызыхэкIырэри къыжъугурэIо — адыгэ лъэпкъхэм яжъыхэр чIадзыжьхэрэп. Ау тэтыехэм ачIэсхэм янахьыбэм лъфыгъэхэр яIэх, ау... МинистерствэхэмкIэ тызэнэкъокъурэп, тызэдеIэжьы, упчIэжьэгъу тызэфэхъу, ар тиIофшIэнкIэ шэпхъэ шъхьаIэу тиI.

— Тхьауегъэпсэу гущыIэгъу укъызэрэтфэхъугъэмкIэ, шъуигухэлъхэр къыжъудэхъунхэу тышъуфэлъаIо.

ЖАКIЭМЫКЪО Аминэт.

ТЕКIОНЫГЪЭМ ия 65-рэ ИЛЪЭС ИПЭГЪОКI

Бартащук Генрих Владимир ыкъор 1939-рэ илъэсым къалэу Баку къыщыхъугъ. Гурыт еджапIэр къызеухым мэкъумэщ институтэу ащ дэтым чIахьи, инженер сэнэхьат зэригъэгъотыгъ. Ащ ыуж Баку дэт дзэ училищым щеджагъ. Офицер ныбжьыкIэм мотошхончэо полкым къулыкъур щыригъэжьагъ. ЕтIанэ взводым ипащэу Тбилиси къулыкъу щихьыгъ. Связым ибатальон икомсомольскэ организацие исекретарыгъ. Бэ темышIэу Баку къащэжьи, полкым икомсомольскэ организацие исекретарыгъ, етIанэ дивизием икомсомольскэ организацие секретарь фашIыгъ. Мотошхончэо полкым ипропагандистыгъ.

1970 — 1975-рэ илъэсхэм ГДР-м щыIэгъэ тидзэхэм ахэтэу полкым, бригадэм япропагандистэу, зенитнэтоп полкым иполитотдел ипащэу къулыкъур ыхьыгъ. В. И. Лениным ыцIэ зыхьырэ дзэ Академиер заочнэу къыухыгъ.

1975 — 1977-рэ илъэсхэм дивизием иполитотдел ипащэ игуадзэу къалэу Грознэм щыIагъ. 1977 — 1984-рэ илъэсхэм я 9-рэ мотошхончэо дивизием иполитотдел ипащэу Мыекъуапэ къулыкъу щихьыгъ. 1985 — 1987-рэ илъэсхэм Республикэу Анголэ щыIэ советскэ дзэхэм ахэтэу боевой Iофыгъохэм ахэлэжьагъ.

Жъогъо Плъыжьым иорденрэ медаль зэфэшъхьафхэу 21-рэ иIэх. Ахэм ащыщ Республикэу Анголэ имедалэу «Оже Энде» зыфиIорэр.

1987 — 1989-рэ илъэсхэм Ленинград дэт Суворовскэ училищым иполитотдел ипэщагъ. 1990 — 2000-рэ илъэсхэм дзэ комиссарым иIэпыIэгъоу Адыгэ Республикэм ивоенкомат Iутыгъ.

Полковникэу Г. В. Бартащук заомрэ дзэ къулыкъумрэ яветеранхэм я Адыгэ республикэ комитет итхьамэтагъ. Ветеранхэм я Адыгэ республикэ Совет итхьаматэ игуадзэуи Iоф ышIагъ. 2007-рэ илъэсым къыщегъэжьагъэу Адыгэ Республикэм иветеранхэм я Совет итхьамат. «Адыгеим и Щытхъузехь» зыцIэ медалыр къызфагъэшъошагъэхэм ащыщ.

ИкIыгъэ илъэсым ветеранхэм яреспубликэ общественнэ организацие Iофэу ышIагъэхэм якIэуххэм ыкIи мы илъэсымкIэ гухэлъэу яIэхэм ар непэ къатегущыIэ.

МЭФЭКIЫШХОМ зыфэтэгъэхьазыры

Ветеранхэм яобщественнэ организацие икIыгъэ илъэсым Iофэу ышIагъэм укъытегущыIэным пае къыхэбгъэщын плъэкIын Iофтхьабзэу зэшIуахыгъэр макIэп. Апэу зигугъу къэсшIы сшIоигъор Хэгъэгу зэошхом иветеранхэр тэрэзэу учет шIыгъэнхэм иIоф ары. Ар зэрифэшъуашэу агъэцэкIагъ къэлэ ыкIи район ветеран организациехэм. ЗэкIэмкIи республикэм пенсионер-ветеранэу 122800-рэ щэпсэу. Ахэм ащыщэу 1400-р Хэгъэгу зэошхом хэлэжьагъэх. Ау мы пчъагъэхэу зигугъу къэсшIыгъэхэр зыпкъ итэу щытхэп. Гукъау нахь мышIэми, фронтовикхэр нахь макIэ мэхъух. ЕтIани ахэм азыныкъо нахьыбэр сымаджэх е унэм къикIыжьынхэу амал яIэп.

Непэ республикэм иветеранхэм я Совет район организации 7-рэ къэлэ организации 2-рэ къыхеубытэх. Анахь инэу ахэм ахэтхэр ветеранхэм я Мыекъопэ къэлэ Совет ипэублэ организациехэр арых. Республикэм иветеран организацие пстэумэ предприятиехэм анаIэ атет. ЕджапIэхэр ыкIи заом сэкъат хэхъухьагъэхэр ащыгъупшэхэрэп. Сымаджэхэм ящыIэкIэпсэукIэ зэрагъашIэ, ахэм материальнэу адэIэпыIэх. МэфэкI мафэхэм атефэу сэкъатхэм гъомылапхъэ зэрылъ Iалъмэкъхэр аIэкIагъахьэх.

ИкIыгъэ илъэсым Урысыем ыкIи Адыгеим афэгъэхьыгъэ мэфэкI мафэхэу къыхэфагъэхэр зэрэдгъэмэфэкIыгъэхэр тыгу къэдгъэкIыжьын. Ахэм ащыщэу апэу зигугъу къэтшIынэу щытхэр Адыгеим ыкIи Кубань нэмыц-фашистыдзэхэр зарафыжьыгъэхэр илъэс 66-рэ зэрэхъугъэр, а хъугъэ-шIагъэм фэгъэхьыгъэу анахь зэошхохэр зыщыкIогъэ чIыпIэхэм автопробег зэращызэхэтщагъэр, конференциехэр ыкIи «Iэнэ хъураехэр» зэрэщыIагъэхэр арых. Джащ фэдэу ТекIоныгъэм ия 64-рэ илъэс ипэгъокIэу ыкIи ащ фэгъэхьыгъэу зэхэтщагъ Iофтхьэбзабэ. ЕтIани Мыекъуапэ иипподром «МэшIо десантым» фэгъэхьыгъэу АР-м и РОСТО (ДОСААФ) ишIэ хэлъэу къыщагъэлъэгъуагъэхэм Адыгеим иеджапIэхэм ачIэс ныбжьыкIэхэр бэу ахэлэжьагъэх. ГушIуагъокIэ хагъэунэфыкIыгъэх инженерыдзэхэм, хыдзэ флотым, милицием, нэмыкIхэми ямэфэкIхэр. Ахэм афэдэ Iофыгъохэр зехьэгъэнхэмкIэ ветеран организацием IэпыIэгъу къыфэхъугъэх къалэм, районхэм яадминистрациехэр ыкIи народнэ депутатхэм ясоветхэр.

ЗэкIэмэ анахь къахэщэу хэдгъэунэфыкIыгъэмэ ащыщ ТекIоныгъэм и Мафэ. МэфэкIыр къэмысызэ АР-м и Президент заом хэтыгъэхэр ригъэблэгъагъэх, ахъщэ шIухьафтын нэбгырэ пэпчъ ритыгъ. Районхэм япащэхэми а IофшIэныр зыщагъэгъупшагъэп, къалэхэри джащ фэдэх. Ахэм адакIоу, Хэгъэгу зэошхом хэлэжьагъэхэу, сымаджэхэу яунэхэм арысхэм ветеранхэм яреспубликэ Совет иIофышIэхэр анэсыгъэх, гъомылапхъэхэр афахьыгъэх.

Зэошхор къызежьэгъэ шъыгъо мафэри зэрифэшъуашэу агу къагъэкIыжьыгъ, саугъэтхэм къэгъагъэхэр акIэралъхьагъэх. Республикэм иветеран организациехэм ныбжьыкIэхэр ягъусэхэу, къэлэ ыкIи район администрациехэм япащэхэр яIэпыIэгъухэу заом хэкIодагъэхэм, лIыхъужъхэм ясаугъэтхэр агъэтэрэзыжьыгъэх, тамыгъэхэр атырагъэуцожьыгъэх, агъэкъэбзагъэх. Ветеранхэм яреспубликэ Совет «ТекIоныгъэм ифонд» игъусэу заом фэгъэхьыгъэу тхылъ зэфэшъхьафхэр къыдагъэкIыгъэх.

ТекIоныгъэм ия 65-рэ илъэс изыфэгъэхьазырын ветеран организацием зыригъэжьагъэр непэп. 2009-рэ илъэсым игъэтхэпэ мазэ щегъэжьагъэу зыфежьэгъэ Iофтхьабзэмэ ащыщ дзэ-тарихъ эстафетэу «Правда о второй мировой войне» зыфиIоу зэхащагъэр. Ащ дэлэжьэрэ лектор купым хэтых контр-адмиралэу М. Тхьагъэпсэур, АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатхэу Е. Саловыр, С. Письмак, дзэ къулыкъум иветеранэу Л. Рудяк, Адыгэ республикэ кIэлэегъэджэ колледжым ипащэу К. Ацумыжъыр, нэмыкIхэри. Лектор купыр ащыIагъ Мыекъопэ гурыт еджапIэхэу NN 17-м, 11-м, 5-м, Кощхьаблэ, Тэхъутэмыкъуае, Инэм, Пэнэжьыкъуае, Красногвардейскэм. Лекторхэм зэошхом фэгъэхьыгъэ къэбархэм ащыщхэр еджакIохэм къафаIотагъэх, ахэр лъэшэу ныбжьыкIэхэм ашIогъэшIэгъоныгъэх. Джыри тапэкIэ, ТекIоныгъэм и Мафэ къэмысызэ, нэмыкI районхэм ыкIи къалэм яеджакIохэм купыр аIукIэщт.

Илъэсэу къихьагъэм къыхиубытэрэ мэфэкI мафэхэр зэрэхэдгъэунэфыкIыщтхэм игугъу къэтшIын, илъэснықъо планэу дгъэуцугъэми тыкъытегущыIэн. Анахь мэфэкI мэфэшхоу тызпэгъокIырэр ТекIоныгъэм ия 65-рэ илъэсэу жъоныгъуакIэм и 9-м тихэгъэгу щыхагъэунэфыкIыщтыр ары. Ащ ипэгъокIэу ветеранхэм яреспубликэ Совет IофшIэнэу ригъэжьагъэхэр лъегъэкIуатэх. Шъыпкъэ, а юбилей гушIогъо мафэр къэсынкIэ охътэ дэхэкIае щыI, ау, тэ зэрэтлъытэрэмкIэ, ащ фэдэ мэфэ хъярышхом изыфэгъэхьазырын нахь пасэу емыгъажьэмэ игъо уфифэжьыщтэп. Зэошхом имэшIо лыгъэ зилIэужыгъо шъыпкъэр цIыф жъугъэхэм, анахьэу тиныбжьыкIэхэм, атхьакIумэхэм арамыгъэкIымэ нахь тэрэзэу тэлъытэ. Сыдэу щытми, ТекIоныгъэшхом ия 65-рэ илъэс нэмыкI гушIогъо мафэу илъэсым къыхафэхэрэм атекIэу, заом хэлэжьагъэхэр агъашIохэу, агъэлъапIэхэу зэрэзэхащэщт шIыкIэхэр планэу дгъэуцугъэм къыделъытэх. Дгъэхьазырыгъэ планым тегъэпсыкIыгъэу ветеранхэм якъэлэ, район организациехэм IофшIэнхэр рагъэкIокIыхэзэ, юбилеимкIэ ашIэщтхэр агъэнэфагъ, ашIэн фаеу рахъухьэрэ Iофтхьабзэхэм язэшIохын яшъыпкъэу ыуж итых. Ветеран организациехэм чIыпIэ гъэIорышIапIэхэм япащэхэр яупчIэжьэгъухэу зэдегупшысэхэшъ, ягухэлъхэр зэдагощых.

Щылэ мазэм къыхиубытэгъэ Iофтхьабзэхэм ащыщых Мыекъуапэ нэмыц-фашист техакIохэм къэзэраIэкIахыжьыгъэм ыкIи къэлэшхоу Ленинград иблокадэ тидзэхэм зытырахыжьыгъэм афэгъэхьыгъэ мафэхэр. Джащ фэдэу инженерыдзэхэм ямэфэкI зыщыхагъэунэфыкIырэ гушIогъо мафэри а мазэм къыхэфэ. Мэзаери хъугъэ-шIагъэхэмкIэ бай. Ащ и 18-м Адыгеим фашистхэм ядзэхэр рафыжьхи, хэкур шъхьафит зэрашIыжьыгъагъэр игъэкIотыгъэу хагъэунэфыкIыщт. Афганистан тидзэхэр къызыращыжьыгъэхэр илъэс 21-рэ зэрэхъурэри а мазэм тефэ. А пстэум анахь мэфэкI инэу алъытэрэр «Хэгъэгум иухъумакIохэм я Маф» зыфиIорэ гушIогъо зэхахьэу мэзаем и 23-м зэхащэщтыр ары.

Гъэтхапэм и 8-у бзылъфыгъэхэм ямэфэкI мафэу илъэс къэс хагъэунэфыкIырэм гушIуагъокIэ пэгъокIыщтых. Ащ ехъулIэу фронтовик бзылъфыгъэхэр зыхэлэжьэщтхэ слет зэхэтщэщт. Къырагъэблэгъэщтых а мафэм къэлитIумрэ райониблымрэ ащыпсэурэ бзылъфыгъэхэу Хэгъэгу зэошхом хэлэжьагъэхэр. Ипсаунығъэ изытет къыхэкIэу Iофтхьабзэм къекIолIэн зымылъэкIыщт фронтовичкэхэри ащыгъупшэщтхэп, дахэ араIощт.

Мэлылъфэгъум иапэрэ мафэхэм атефэу агъэмэфэкIынэу тиветеран организацие ынаIэ зытыридзагъэмэ ащыщ «Урок мужества» зыфиIорэ зэхахьэу «Хэти ащыгъупшагъэп, сыди ащыгъупшагъэп» зыфиIорэм епхыгъэ слетэу рагъэкIокIыщтыр. А IофшIэным хэлэжьэщтых республикэм и ДОСААФ-рэ Мыекъопэ дзэ гарнизоным идзэкIолIхэмрэ. Ащ изакъоп, а мазэм автопробег зэхэтщэщт. Зыфэгъэхьыгъэщтыр Адыгеир тидзэхэм шъхьафит зашIыжьыгъэр илъэс 67-рэ зэрэхъугъэр ары. Джащ фэдэу Хэгъэгу зэошхом хэлэжьэгъэ ветеранхэм ныбжьыкIэхэмрэ еджакIохэмрэ аIугъэкIэгъэнхэр, а Iофтхьабзэр Мыекъуапэ, Адыгэкъалэ, зэкIэ район гупчэхэм ащызэхэщэгъэнхэр мэлылъфэгъу мазэм зэшIохыгъэнхэ фае. Дзэ-тарихъ конференциеу «Зэошхом илъэхъан Адыгеим щыщхэм лIыхъужъныгъэу зэрахьагъэр» зыфиIорэри зэхэтщэщт. ЯтIонэрэ дунэе заом нэмыц-фашистыдзэхэр зэрэщызэхакъутагъэм фэгъэхьыгъэу «Iэнэ хъурае» дгъэхьазырыщт.

Дзэ-тарихъ эстафетэу ыпшъэкIэ зигугъу къыщысшIыгъэм хэт лекторхэм яIофшIэни лъагъэкIотэщт. Зынэмысыгъэхэ районхэм, джащ фэдэу Мыекъуапэ дэт гурыт еджапIэхэм яныбжьыкIэхэм заIуагъэкIэщт, зэошхом ишъыпкъапIэ зыфэдэм щагъэгъозэщтых.

Зэрэхабзэу, ТекIоныгъэм ия 65-рэ илъэс къэсынкIэ мэфэ зытIущ нахьыбэ къэмынагъэу Адыгэ Республикэм и Президент Хэгъэгу зэошхом хэлэжьэгъэ ветеран куп ригъэблэгъэщт, дахэ къариIощт. Джащ фэдэу Мыекъуапэ, Адыгэкъалэ ыкIи район гупчэхэм япащэхэми ащ фэдэ Iофтхьабзэхэр зэшIуахынхэу щыт.

Планэу зэхэдгъэуцуагъэм яIахьышIу къыхалъхьагъ республикэм иминистрэхэм я Кабинет иIофышIэхэм. Анахьэу тынаIэ зытетын фаеу ащ къыдилъытэхэрэм ащыщых Хэгъэгу зэошхом хэлэжьэгъэ ветеранхэм яспискэ джыри зэ уплъэкIужьыгъэныр. Ащ щыщэу сэкъатхэр, хэкIодагъэхэм яунагъохэр, тылым щылэжьагъэхэр, дзэ къулыкъум иветеранхэр, сымаджэхэу зекIожьын зымылъэкIыхэрэр хэдгъэунэфыкIыщтых.

Тинэплъэгъу ит зэпыт ыкIи республикэм ипащэхэм ащыгъупшэрэп зэошхом хэлэжьагъэхэм ящыIэкIэ-псэукIэ нахьышIу шIыгъэныр. Урысые Федерацием ипащэхэм рахъухьэгъэ программэу унэ зимыIэхэм IэпыIэгъу афэхъунхэм тегъэпсыкIыгъэм игъэцэкIэн тыпылъ. Ащ фэгъэхьыгъэу фронтовикыбэм лъэIу тхылъхэр къатхыгъэх ыкIи унэ зэратыпхъэхэм зэкIэми аIэкIагъэхьащтых. Джахэм афэдэ Iофыгъохэр дгъэцэкIэнхэу тапэ илъ.

ТекIоныгъэм июбилей мафэ къэс нахь тпэблагъэ мэхъу. Тихэгъэгу ис цIыфхэм, непэрэ ветеранхэм илъэсиплIым къыкIоцI апэкIэкIыгъэ зэошхор тынэгу къыкIэуцо. Юбилей мэфэкIышхом зэрифэшъуашэу тыпэгъокIыным тишъыпкъэу зыфэтэгъэхьазыры.

ШЫМЫГЪЭХЪУ Мурат.

АР-м иветеранхэм я Совет ипресс-секретарь.

Бзылъфыгъэ насыпышIу

Насыпыр зыфэдэ къэмыхъугъэ мылъкушху. Хьалэлэу, угу етыгъэу Iоф пшIэзэ, цIыфхэм лъытэныгъэ къыпфашIэу, сыдигъуи ахэм урящыкIагъэу, уиIофшIагъэ осэ икъу къыраты хъумэ, сэ сишIошIыкIэ, насыпыгъэшху.

«Насыпыр Iахь мыгощ», еIо адыгэ гущыIэжъым. Ежь-ежьырэу насыпышIо зыми зишIын ылъэкIыщтэп, ащ цIыфыр фэбэнэн фае. Сыдэущтэу фэбэнэщт? Зэфэныгъэ, шъыпкъэныгъэ, гукIэгъуныгъэ хэлъэу, шIушIэныр игъогогъоу, идахэ аригъаIоу, хьалэлэу лэжьэрэ цIыфыр насыпышIу. Ащ фэдэ цIыфым ыныбжьыкIэ къытефи зигъэпсэфынэу тIысыжьыгъэми, ащыгъупшэрэп, шъхьэкIэфэныгъэ къыфашIы, ыцIэ дахэкIэ раIо. Ащ фэдэ цIыф шIагъу сэри непэ зигугъу къэсшIымэ сшIоигъор. Ар Псэйтыку щыпсэоу, лъфыгъиплIым янэу Ахэджэго Луиз Юсыф ыпхъур ары.

Адыгэ гущыIэжъэу «Бзылъфыгъэм ыIашъхьэ ышъхьэ ишъуаш» зыфиIорэр Луизэ ехьылIэгъэ шъыпкъэу щыт. Ащ ищыIэныгъэ къырыкIуагъэм дэгъу дэдэу сыщыгъуаз: иныбжьыкIэгъум заулэрэ Мыекъуапэ щыслъэгъугъ, унагъо ихьи, ишъхьэгъусэу Казбекрэ ежьырэ Псэйтыку къызэкIожьхэм, илъэс пчъагъэрэ кIэлэегъаджэу Iоф адэсшIагъ. Луизэ бзылъфыгъэ шIагъу, цIыф нэшIо-гушIу, акъылышIу. ЩыIэныгъэм диштэу, ыгу мыкIодэу игъашIэ къехьы.

Тащыщ пэпчъ, тыдэ щыIэми, чэфыгъо е гукIодыгъо уахътэ къекIумэ, упчIэжьэгъу къыфэхъоу гупсэ цIыф горэ иI. ЫпашъхьэитIэу ылъэгъурэм фэдэу мэкъэ мыIукIэ ащ дэгущыIэ, игушIуагъо щегъэгъуазэ гуапэ зэрэфэхъущтыр ешIэшъ.

Джащ фэдэ ны гумэкIыл Луизэ, къэбарэу илъфыгъэхэм къапкъырыкIырэр зэкIэ апэ къызылъIэсырэр ежьыр ары. Адыгэ унэгъо зэкIужь Ахэджэгомэ яунагъо: шIум, дэхагъэм, Iэдэбныгъэм зыщаIэты, шъхьэкIэфэныгъэ, зэгурыIоныгъэ ыкIи зэфыщытыкIэ дэгъухэр щалэжьых. Унагъо зихьагъэм къыщегъэжьагъэу а лъэпсэ пытэр ащ щыуцугъэу, зэшъхьэгъусэхэм ящыIэныгъэ ыпэкIэ лъагъэкIуатэ.

Теуцожь районым ит къуаджэу Гъобэкъуае щыщ дзэ къулыкъушIэу Уджыхъу Юсыф иунагъо 1939-рэ илъэсым

бзэр нахь дэгъоу, нахь куоу ышIэнымкIэ лъэшэу ащ ишIуагъэ къэкIыгъ.

Илъэс заулэ тешIагъэу Уджыхъу Юсыф иунагъо зэхъокIыныгъэхэр щыхъугъ, лым ятIонэрэу къыщэжьыгъ. Унагъом къихьэгъэ бзылъфыгъэр Iушэу, цIыфышIоу щытыгъ, пшъэшъэжъыем ныбджэгъу шъыпкъэ фэхъугъагъ. НынэпIосым зэрэфэразэр къыхэщэу гущыIэ дахэхэмкIэ Луизэ къытегущыIэ. Нэужым Луизэ шитIу иIэ хъугъэ, Владиславрэ Аслъанрэ. Уджыхъу унагъом кIалэхэм яегъэджэнрэ япIунрэ мэхьанэшхо щыратыщтыгъ. АкъылышIоу, ишIэныгъэхэм ренэу зэрахигъэхъощтым пылъэу къэтэджыгъ пшъэшъэжъыер.

къихъухьэгъэ сабыим Луизэ фаусыгъ. Пшъэшъэжъыер цIыкIу дэдэу янэ идунай ыхъожьыгъ. Къинэу ылъэгъугъэм гъунэ иIагъэп, ау ар Тхьэм зэригъэфагъэу щытыгъ — ухэтмкIи зи хэпшIыхьан плъэкIыщтэп.

Пшъэшъэжъые цIыкIум ипIун анахьэу зыфэгъэзэгъагъэр янэжъэу Гощэхъурай ары. Ар акъылышхо зиIэ бзылъфыгъагъ, Луизэ цIыкIум ыпсэ хэтIэгъагъ, тегуIыхьэщтыгъэ, пIуныгъэ тэрэз зэрэригъэгъотыщтым пылъыгъ. Пшысэу, тхыдэжъэу, орэдыжъэу, хъугъэ-шIэгъэ гъэшIэгъонэу ышIэщтыгъэр бэ дэдагъ, ахэм ащыщхэр къыфиIуатэщтыгъэх. А зэпстэумэ къахэкIыкIэ ицIыкIугъом къыщегъэжьагъэу пшъэшъэжъыем жэрыIо народнэ творчествэм шIулъэгъу фыриIэу къэтэджыгъ.

Охътэ зэблэкIхэм ащыщ илъэсхэм Луизэ къалэу Горькэм (джы Нижний Новгород) щеджэнэу хъугъагъэ, урысы-

ЕджапIэр къызеухым Луизэ Адыгэ къэралыгъо кIэлэегъэджэ институтым филологиемкIэ ифакультет чIэхьагъ, шIэныгъэ куоу иIэр къыщигъэлъэгъуагъ, дэгъу дэдэу щеджагъ, студентхэми кIэлэегъаджэхэми пшъэшъэ тхъоплъ дахэр агу рихьыщтыгъ. Институтым иаужырэ курс щеджэщтыгъ Казбекрэ Луизэрэ зэшъхьэгъусэ зызэфэхъухэм. А уахътэм Казбек институтыр къыухыгъэу Мыекъуапэ Iоф щишIэщтыгъ. Нэужым зэшъхьэгъусэхэр къуаджэу Псэйтыку къэкIожьых, ублэпIэ еджапIэм щылажьэхэу рагъажьэ.

Сабый цIыкIу апылъэу ныбжьыкIэхэм къуаджэм щыпсэунхэу аублэ. ЩыIэныгъэм къиныбэ щызэпачынэу хъугъэ, ежьхэм акIуачIэ нэмыкI зи гъэпIэ яIагъэп. ИкIыгъэ лIэшIэгъум, 1960-рэ илъэсхэм, чыиф унэ зэкIагъэх къуаджэм дэтыгъэхэр, ахэм ащыщхэр жъы хъугъагъэх.Казбек ятэ

иIэжьыгъэп, унагъор къыдэIэпыIэным ычIыпIэ ежьыр адеIэн фаеу хъугъагъэ. Зэшъхьэгъусэхэмапашъхьэ Iофыгъуабэ къитаджэщтыгъэ, ахэри дагъэцакIэхэзэ, тIури мафэ къэс IофшIапIэм кIощтыгъэх. Луизэ урысыбзэмрэ литературэмрэкIэ ригъаджэщтыгъэх, Казбек хьисап урокхэр аригъэхьыщтыгъэ. Апшъэрэ гъэсэныгъэ зиIэу нэбгырэ заул ныIэп еджапIэм щылажьэщтыгъэр.

Сабыйи уиIэу, унэгъо IофшIэнхэри дэбгъэцакIэхэзэ еджапIэм Iоф щыпшIэныр къиныгъэми, Луизэ тхьаусыхэу къыхэкIыгъэп, ыкIуачIэ етыгъэу Iоф ышIэщтыгъэ. Сыд фэдиз IофшIэн иIэу, сыд фэдизэу пшъыгъэми, кIэлэегъаджэм ренэу ышъхьэ ильыгъэр зэрифэшъуашэу урокхэм зафигъэхьазырыныр арыгъэ.

«КIэлэцIыкIухэм шIэныгъэ яттыным, шэн дахэхэр ахэтлъхьанхэм пае еджапIэм къагъакIох, ащкIэ лъэшэу ны-тыхэр къытщэгугъых, — джаущтэу егупшысэщтыгъ Луизэ. — Пшъэрылъэу тиIэхэр тымыгъэцакIэхэмэ еджакIохэри, ны-тыхэри, хабзэри дгъапцIэу мэхъу. Ар тэрэзэп, кIэлэегъаджэм ынапэп, хьалэлэу, ыкIуачIэ хэлъэу тащыщ пэпчъ Iоф ышIэн фае».

Урокыр къафиIотэгъэ закъокIэ ипшъэрылъ ыгъэцэкIагъэу Луизэ ылъытэщтыгъэп: къыIотагъэр агуригъэIон фэягъэ. Урокым изэхэщэн, игъэзэкIон мэхьанэшхо ритыщтыгъ кIэлэегъаджэм. ПэшIорыгъэшъэу еджакIомэ ариIощтыгъэ темакIэр къызиIотэрэ нэуж ар къызэрагурыIуагъэр зэриуплъэкIужьыщтыр: гущыIэгъу ышIыщтыгъэх, упчIэхэр арытыщтыгъ. Яхэгъэу, ячIыпIэ гупсэ тарихъэу пылъыр зэрагъэшIэным ыкIи а зэпстэур урокым щыгъэфедэгъэным мэхьанэшхо ритыщтыгъ.

— ЕджакIохэм зэкIэми зэфэдэу предметхэр зэрагъэшIэнхэ алъэкIыщтэп, — еIо Луизэ. — ГущыIэм пае, еджакIоу тарихъ урокхэр зикIасэм химие е физикэ урокхэмкIэ шIэныгъэ кухэр имыIэнхэ ылъэкIыщт. ЕтIани ежь сэнэхьатэу къыхихынэу рихъухьагъэмкIэ а предметхэр лъэш дэдэу имыщыкIэгъэнхэри къыдыхэт.

ЦIыфышIу дэд Луизэ: цIыфым ичэфи игукъауи диIэтынхэм ренэу фытегъэпсыхьагъ, гуIэрэм ыIэ фещэи, IэпыIэгъу фэхъу. Щысабэ мы лъэны-

къомкIэ къэпхьын плъэкIыщт. ГущыIэм пае, Луизэ IофшIэныр зырегъажьэм, Псэйтыку гурыт еджапIэм кIэлэегъэджэ сэнэхьатымкIэ апшъэрэ шIэныгъэ иIэу нэбгырэ заул ныIэп чIэтыгъэр. Игъэсэныгъэ апшъэ щыIагъэми, зэ нэмыIэми ахэм захиIэтыкIынэу ышъхьэ къихьагъэп, зэрэфэлъэкIэу, амалэу иIэм тетэу IэпыIэгъу арытыщтыгъ. Iоф ышIэзэ еджэхэрэм упчIэ зэфэшъхьафхэр яIэу ыдэжь кIощтыгъэх е еджапIэм зыщыIуагъакIэщтыгъэ. IофшIэнэу иIэр ыгъэтIылъыти, IэпыIэгъу зищыкIагъэмэ зафигъазэщтыгъэ.

Тхьэм къырипэсыгъэу Луизэ жэбзэ къабзэ Iуль, дахэу мэгущыIэ. Сэнэхьатэу къыхихыгъэм илъэс 30-рэ ыгу етыгъэу, ишъыпкъэу рылэжьагъ. Ащ щыщэу илъэс 12 завучэу, директорэу Iоф ышIагъ. Дэгъоу, хьалэлэу, ыкIуачIэ етыгъэу еджакIохэм япIун-лэжьын хэлэжьагъ. Гъэхьагъэу иIэхэм яшыхьатэу щытхъу тхылъхэр мымакIэу къыратыгъэх. 1993-рэ илъэсым — «Урысыем народнэ гъэсэныгъэмкIэ иотличник» зыфиIорэ цIэр, 2009-рэ илъэсым Адыгэ Республикэм имедалэу «Адыгеим и Щытхъузехь» зыфиIорэр къыфагъэшъошагъэх.

Луизэ ны дэгъу. Ишъхьэгъусэу Казбекрэ ежьыррэ лъфыгъиплI зэдыряI: зы кIалэрэ пшъэшъищырэ. Ахэм апшъэрэ гъэсэныгъэ зэрагъэгъотыгъэу чIыпIэ зэфэшъхьафхэм ащэлажьэх, цIыфышIух, гукIэгъух, зыхэтхэм шъхьэкIэфэныгъэ къафашIы.

Ялъфыгъэхэм анахьыжъыр Мурат, ащ лъэшэу Казбекрэ Луизэрэ рэгушхох, адрэми ыпсэ фегъадэх ны-тыхэр. Мурат техническэ шIэныгъэхэмкIэ кандидат, Краснодар краим игубернатор икомандэ хэт, вице-губернатор. Саидэ — медицинэ шIэныгъэхэмкIэ кандидат, Краснодар дэт медакадемием щэлажьэ. Заремэ Кубанскэ аграрнэ университетыр къыухыгъ, сэнэхьатэу зэригъэгъотыгъэмкIэ Iоф ешIэ.

Луизи Казбеки джы пенсием щыIэх, унэгъо хъызмэтыр ары нахь зыпылъхэр, общественнэ IофшIэнхэми ахэлажьэх. Енэгуягъо бзылъфыгъэм инасып шэпхъэ-бзыпхъэ гъэнэфагъэ иIэу щымыткIэ. Илъфыгъэхэм гумэкIыгъо ямыIэу, япсауныгъэ шъыпкъэ итэу, IофшIэным гъэхъэгъэ дэгъухэр щашIыхьэу, ахэм къакIэхъуагъэхэми къиныр зыфэдэр амышIэу, шIоу щыIэр къадэхъоу щыIэхэмэ, зыфэдэ къэмыхъугъэ насыпышхоу Луизэ елъытэ.

ХЪУЩТ Щэбан.

УсакIом ыкъуи усэм фэд

Адыгеим исхэми, адыгэу зызылъытэжьыхэрэм зэкIэми агъэлъапIэщтыгъ Бэрэтэрэ Хьамидэ. Иусэ къабзэхэм, хьалэлхэм, шъыпкъэныгъэм уфэзыщэхэрэм анэпэмыкIэу цIыф дэхитIу, иусэмэ афэдэхэу, къытфыщинагъэх. Ахэр ыкъуитIу ары. ТIури медицинэм щэлажьэх. Сэфэр — хирург-онколог, врач шъхьаIэу Адыгэ республикэ диспансерым Iоф щешIэ, ятIонэрэр кIэлэцIыкIу врач. Непэ зигугъу къэсшIы сшIоигъор Бэрэтэрэ Сэфэр Хьамидэ ыкъу ары.

Зэп, тIоп гъэзетхэм, телевидением игугъу ащ къызэрашIыгъэр. Ау зэ укIоу цIыфым укъыдэгущыIэнымрэ илъэс пчъагъэм ицIыфыгъэ уушэтынымрэ зэфэдэп. УсакIом ыкъо, усэм фэдэу, дэхагъэу щыIэныгъэм хэлъын фаер хелъхьэ. Ар егъэшIэрэ гушъхьэлъэжьыгъэу ащ къыхэнэ. Сэфэр цIыфышIу, сымаджэхэр инэплъэгъу ригъэкIырэп, зэIукIэхэр адешIы, зыгъэгумэкIырэ упчIэхэм яджэуап аретыжьы. Сымаджэм ыгу къыдэпщаемэ, ишIогъэшхо къызэрэкIорэр ащ дэгъоу къыгурэIо ыкIи егъэцакIэ. Адыгэхэм онкологие узхэм ыцIэ къараIонэу фаехэп, мэмэхьашэх «уз

Iаер» аIо. СишIошIыкIэ, сыд фэдэрэ узи «Iае». ЗэкIэмэ анахь «Iаер» зекIокIэ мышъо-мылхэр сымаджэхэм адызепхьаныр ары. Сэфэр ащ фэдэхэм пхъашэу адэзекIо.

Емызэщыжьэу Бэрэтарэр конференциехэм ахэлажьэ, ишIэныгъэхэм ахегъэхъо зэпыт. Хэгъэгу зэфэшъхьафхэм онкологие узхэм зэращыIазэхэрэри зэрегъашIэ, нахь амалышIухэм алъэхъу. Хэтрэ сымаджи ишIуагъэ зэрэригъэкIыщтым пылъ. Ятэ фэдэу цIыфхэм афэлэжьэныр насыпыгъэу елъытэ. ИIэнатIэ федэхэгъэкIыпIэ зышIырэмэ Сэфэр

афэдэп. Иунагъо исхэри, ишъхьэгъусэу Заремэ Рэмэзан ыпхъумрэ ялъфыгъэхэмрэ, медицинэм илэжьакIох. Зареми цIыф бэрэчэт, ищыкIагъэ хъумэ, пытагъи хэлъэу цIыфхэм къапэгъокIы. Ар гинекологэу радиологиемкIэ отделением щэлажьэ. Уз хьылъэм къыкIэрызыжьыгъэхэм агу амыгъэкIодэу, апэкIэ плъэхэзэ зэрэщыIэнхэ фаер агурагъаIозэ мы нэбгыритIур мэIазэх.

Iоф къадэзышIэхэрэр мыхэм зэрафэразэхэм имызакъоу, цIыфэу яшIуагъэ, ягукIэгъу зылъыIэсыгъэхэм ацIэкIэ «тхьашъуегъэпсэу» тигуапэу ятэIо.

БЗЭДЖЭЖЪЫКЪО Фатим.

Адыгэ поэтэу НакI Шъалихьэ

ГУГЪЭПIЭ ИНХЭР КЪЫТЭУ РИГЪЭЖЬЭГЪАГЪ

1957-рэ илъэс. Чъэпыогъу маз. Партием и Адыгэ хэку комитет пропагандэмрэ агитациемрэкIэ иотдел къычIэхьагъ лIы хэкIотэгъэ, лIы Iэм-лъэм хьазыр горэ. «Зы зэмызэгъыныгъэ-зэшIонэгъэ Iоф горэ къыфыгъэщт», сыгукIэ сIуагъэ. Сытэджи, къэзгъэтIысыгъ. Тынчэу маплъэ, шъабэу мэгущыIэ. СызыIукIагъэмэ, сшIэрэмэ ащыщмэ сэIошъ сеплъы шъхьаем, хьау, ыпэкIэ сыIукIагъэу къэсшIэжьырэп. Апэрэу сэлъэгъу. «Сэ» ыIуи къыригъажьи, ылъэкъуацIэрэ ыцIэрэ къызеIом, зы кIуачIэ горэ къыскIаIэрэм фэдэу, сыкъэтэджыжьыгъ, зыдэсшIэжьэу нахь нэшIо-гушIо сыкъэхъугъ, итхыгъэмэ анахь къахэщэу «Сафет» зыфиIорэ поэмэр ошIэ-дэмышIэу сыгу къыдихьыягъэу, «орыба, ащыгъум, зытхыгъэр» къэсIуагъ.

— Ары, ау о ар сыдым фапшIэра? — ежьыри ынэгу нахь къэнэфыгъэу, ышъхьэ къыIэти къэупчIагъ.

Джащ тетэу, зым зыр къыпыщэзэ, литературэ Iофыгъомэ тарыгущыIагъ. КъызытегущыIэрэм хэшIыкI фыриIэу, гупшысэ куу хэлъэу, игущыIэ IупкIэу ыгъэпсэу Шъалихьэ жэбзэ къабзэ Iулъыгъ, гущыIэгъу гъэшIэгъоныгъ.

НакIэм ыцIэ къамыIожьы зэхъум, нэмыкIэу зыцIэ къамыIожьхэрэм афэдэу, заом хэкIодагъэу ары къызэрэсщыхъущтыгъэр. Къэбар зэфэшъхьафхэр зыпылъхэри ахэм ахэтыгъэх, ау НакIэр ахэм ащыщыгъэп... КъызэрэнэфагъэмкIэ, заор къызежьэм тихэку щыщ кIалэхэу дзэм апэу ащагъэхэм, заом Iухьагъэхэм НакIэр ащыщыгъ. Псэемыблэжьэу зэуапIэхэм ащызекIозэ, орденхэр, медальхэр къыхьыгъэх. Ау уIэгъэ хьылъэхэр телъхэу ядэжь къагъэкIожьыгъэу чылэм дэсызэ, 1942-рэ илъэсым оккупацием диубытагъ, мэзи 6-м дэсыгъ. Тетыгъор зие хъугъэхэм Iоф рагъэшIэнэу Шъалихьэ къыпыхьэхи шъхьае, сыдэу зызашIи къафешIугъэп, ынапэ бжьыгъэ тыригъэхьагъэп. Оккупацие ужым краймедсанчастым, нэужым Мыекъуапэ къэкIожьи, «Союзпечатым» и Адыгэ конторэ Iоф ащишIагъ.

НакI Шъалихьэ Теуцожь районым ит къуаджэу Хьалъэкъуае 1909-рэ илъэсым къыщыхъугъ. Адыгэ литературэм икъежьапIэ Iут нэбгырэ зытIущым къакIэлъыкIуагъэмэ зэу ащыщ, адыгэ литературэм икъэхъун, ылъэ теуцоным чанэу ахэлэжьагъ. Илъэсибл еджапIэр къызеухым, Дзэ Плъыжьым къулыкъу щихьыгъ. Нэужым советскэ-партийнэ еджапIэр Краснодар къыщиухыгъ...

Художественнэ зэхашIэ Шъалихьэ зэриIэр пасэу къэнэфагъ, усэхэр ытхыныр еджапIэм чIэсызэ къызыдиштагъ. Илъэс 20-м зыщихьаным щыIэныгъэм илъэныкъо зэфэшъхьафхэр къызыщыриIотыкIырэ, къызыщыригъэлъэгъукIырэ усэхэр журналэу «Адыгэ шъхьафитым», хэку гъэзетэу «Адыгэ псэукIэм» ащыхиутэу регъажьэ. Ащ фэдэу «Пачъыхьажъ», «Май», «Шъхьафитыныгъ» ыкIи «Тэ тыз» зыфиIохэрэр (журналэу «Адыгэ шъхьафит», 1929), «Дзэ Плъыжьыр хьазыр» (гъэзетэу «Адыгэ псэукI») ыкIи ахэм анэмыкIхэри къыхеутых. ЛэжьэкIо цIыфхэм ежь аIэшъхьитIукIэ щыIэкIакIэу агъэпсыгъэм дунаир чэфэу къызэлъигъэшIэти, хэгъэгушхом нурэ дахэр зэпэлыдыжьэу къыридзагъ. ГъэрыпIэм итэу гъашIэр къэзыхьыгъэ лэжьэкIо цIыфхэм ашъхьэ аIыгъыжьыным иамал щыIэкIакIэм къаритыгъ, IэпыIэгъу къафэхъузэ, нахь щыIэкIэ дахэм, нахь щыIэкIэшIум фэкIох. Ащ лэжьэкIо цIыфхэм агу къыIэтыгъэу, зыч-зыпчэгъухэу, аIэ пытэу зэкIэдзагъэу зэдэпсэухэу ышIыгъ. Хъурэ-шIэрэ гушIуагъохэм, лэжьэкIо цIыфхэм къыдахырэ текIоныгъэхэм къагъэгушхуагъэу усакIор лъэхъаным ыгу къигущыIыкIэу кIигъэтхъызэ, тимафэхэр зыфэдэ хъугъэхэр усэу «Шъхьафитыныгъ» зыфиIорэм щызэфехьысыжьы — «Тинэрылъэгъоутыгъэнэбзыишъымэлыдыу», еIо усакIом, гушIуагъом ымакъэ зиIэтэу. Ары, поэтым ыгу къигущыIыкIэу къеIо:

Непэрэ мафэу, мэфэ нэфынэу,
Нэ къэгъэплъэжьэу, жьы къэщэпIэшIоу,
ШIэныгъэ гъогоу, гъогупэ занкIэм тытехьэшъ,
Непэрэ хабзэм имурадышIур
ШIэныгъэ хабзэшъ, къыттепсэ,
ГъэсэпIэ гъогум тыфещэ...

(«Адыгэ шъхьафит», 1929, н.66).

Литературэм пIуныгъэ къэкIопIэ кIуачIэу пкъырылъыр иныи, гъунэнчъэ. Ахэр НакIэм ыгъэфедэзэ, щыIэныгъэм тхьамыкIагъоу хэхъухьагъэхэм гу алъаригъатэу иусэхэм къащегъэлъагъох, лэжьэкIо цIыфхэм гушхуагъэ ахилъхьэу пIуныгъэгъэсэныгъэм иджэмакъэ къащешъы, ягулъытэ къегъэущы, апэкIэ ашIэн фаехэм гу алъарегъатэ, анаIэ тырарегъадзэ. ЩыIэкIэ шъхьафитэу лэжьэкIо цIыфхэм агъотыгъэм зэрэрыгушхохэрэр къыплъигъэIэсэу, зэхыуигъашIэу усакIом къеIо:

Жъогъошхо нэфышъы тихэбзэ дахэ мэлыды,
Дунэе шарым мэзэхэныгъэгъэпщылIыныгъэм
Хэт цIыф лъэпкъыр къыхещы...

Теубытэгъэ пытагъэ хэлъэу поэтым иусэ къыщеIо ямурадышIухэр къадэхъухэзэ лэжьэкIо цIыфхэр ыпэкIэ зэрэлъыкIуатэхэрэр. МыхъомышIэу цIыфхэм ахэлъ пстэури зыхагъэзынэу, егъэзыгъэу щыIэ пстэуми IэпыIэгъу аратынэу, Iогъу-шIэгъу къэзышIынхэр къыкъокIыхэмэ, лэжьэкIо хэгъэгум и Дзэ Плъыжь мэшIожъокушъ, ратIупщынэу Iуагъэ ашIы шIу щэхъу зыгу имылъ кIочIэрыпсэухэм. Ябыракъ быбатэу, гъупчъэ-уатэр ятамыгъэу щыIэкIэшIур зэрагъэпсыщтым, ыпэкIэ зэрэлъыкIотэщтхэм лирическэ героим — лэжьэкIогум ицыхьэ пытэ зэрэтелъыр шIошъхъуныгъэ фыриIэу къеIо. Ащ игутео дештэ усакIом ыгуи. АпэкIэ къэтым шIошъхъуныгъэ фыряIэу лэжьэкIо цIыфхэр мэпсэух, мэлажьэх. Ахэр зылъэгъурэ, ахэм зицыхьэ пытэ ателъ лирическэ героим гушхуагъэрэ теубытэгъэ пытагъэрэ хэлъэу авторым игугъэ нэф къыриIотыкIэу иусэ еухыжьы:

Нурэ дахэшъы къэнэфы,
НэфынакIэшъы къэлъагъо,
Гъогу занкIэшъы тыфэкIо,
Гъогу шIагъошъы тырэкIо...

ЛэжьэкIо-чырэкIо тхьамыкIэхэу хьайуаныцIэр яIэу охътабэрэ къэзыхьыгъэхэм ягугъэ къэущи, зэджэжьхи, зэгурыIохи, гъусэ пытэу зэкъоуцохи, ящыIакIэ зэдагъэпсынэу, «унэ къеIэрэм ыпсэ еIэжь» аIуи, зыч-зыпчэгъоу зэгуахьэхи, зэдежьагъэх. Джащ тетэу кIочIэ пытэ зэрэшIыхи, шъхьафитыныгъэ банэр зэрэрагъэжьагъэр, текIоныгъэр къызэрэдахыгъэр, ялэжьэкIо хабзэ зэрагъэпсыгъэр усэу «Тэ тыз» зыфиIорэм НакIэм къыщырегъэлъэгъукIы. ПщылIыпIэу зэрыуцуагъэм къин мыгъуаер щащэчэу, ащ нахь амылъэкIыжьыным нэсыгъэхэу, афэмыщэчыжьэу цIыфхэм зыкъаIэтыгъ. «Джырэ нэскIэ сыдэущтэу тыщыIагъа?!» аIуи, жъалымымэ зафаубгъунджи, алъ кIэзышъурэ гъэпщылIакIохэм лэжьэкIо цIыфхэр апэуцужьыгъэх. Дунаеми ар къызэхишIагъэу, усакIом къызэриIоу,

«Ошъошхор къэошъуапщи,
Хышхохэр къэуалъэхи,
Шыблэр къэхъопскIэу,
Мыжъор осэу къатесэу...

«Жьы аIумыкIыжьэу» лэжьэкIо цIыфхэм зыкъызэлъаIэти, зыхэм яаджал арагъэгъотыгъ, къэнагъэхэр хы ШIуцIэм рафыжьыгъэх. ЛэжьэкIо цIыфхэм ягъэшIэрэ пщылI лъэхъур зытырадзыжьыгъэу, поэтым иусэ къызэрэщиIоу, «гугъэр тыгъэ-мазэу къафэлыдэу» насып щыIакIэр зэрагъэпсырэм игушIогъо орхэр щэуалъэх усэм. Усэ пэпчъ щыIэныгъэм изы лъэныкъуакIэ къыхегъэщы авторым. ЧырэкIо-лэжьакIохэм ящыIэкIэпсэукIэ лъэкIуатэ, язэхэшIыкI зеушъомбгъу, ягулъытэ зеIэты. ЛъэхъаныкIэм лэжьэкIо-чыракIохэм яIоф изытет зыфэдэ хъугъэр усакIом ипоэтическэ гъунджэ нафэу къыредзэ, къиныгъуабэ къызэпызычи, щыIэкIакIэм къекIугъэм илIыхъужъыгъэ къыреIотыкIы, имэфакIэ зыфэдэ хъугъэр къырегъэлъэгъукIы. Банэу лэжьэкIо цIыф жъугъэхэм ашIыгъэр пкIэнчъэп. Май мэфэкIым лэжьэкIо цIыфхэм акIуачIэ зэхещэ, зы кIочIэ лъэш ешIых. Ежь усакIори а лэжьэкIо жъугъэхэм зэу ащыщ. Арышъ, гугъэ лъагэу зыдиIыгъым шIошъхъуныгъэ пытэ фыриI. Ар къыхэщэу, ымакъэ къызэрихьэу ипсалъэ къыщеIо:

Мафэмэ анахь лъапс,
ЛъыпсыкIэ дунаир къэзыхьырэм
Мы мафэр щэрэмыгъупш.

Хъурэ-шIэрэм еплъыкIэ тэрэз фыриIэу усакIор къеджэ:

Лъагъоу тэ тыубытыгъэм,
Къинехьэхэр шъузэлъытехь!
ИкIыгъэу щыIэ цIыф лъэпкъыр
Мы мафэм шъукъызэлъытэдж.

ЩыIэныгъэм иIофыгъо лъэныкъо зэфэшъхьаф заулэ къатегущыIэшъ, Iофыгъо пэпчъ еплъыкIэу фыриIэр усакIом къыреIотыкIы, тапэкIэ зэпытчын фэе Iофыгъохэм Iапэ афишIызэ къегъэлъагъох, усакIор къэджэ тищыIэныгъэ нахь бай, нахь дахэ зэрэтшIыщтым ткIуачIэ етхьылIэнэу. Гушхуагъэрэ шIошъхъуныгъэ пытэрэ фыриIэу НакIым иусэ еухыжьы:

ШIэныгъэ гъогур Iухыгъ,
Гъэсэныгъэр гъунджэшъ тфэлыд,
Дунаижъ бзаджэр тхъожьыгъэшъ,
ЩыIэкIэ дахэр тэгъэпсы.

ЛэжьэкIо цIыфхэр агукIэ зыкIэхъопсыхэу агъэпсырэ щыIакIэр зыфэдэр къыриIотыкIэу, къыригъэлъэгъукIэу НакIэм усэ пчъагъэ ытхыгъ. Ащ фэдэх «Октябрэм къыхэкIэу дунаир кIэу тэгъэчъы», «Колхоз губгъу», «Стахановцэмэ яорэд» ыкIи ахэм анэмыкIхэр.

НакIэр ежьыри тхакIомэ зэу ащыщэу, хэку гъэзетми иIофышIэу зэрэщытым пшъэрылъ шъхьаIэ къыфишIыщтыгъэ тхакIохэм я Союз иIофшIэн ынаIэ тыригъэтыныр. Литературнэ-творческэ IофшIэным ехьылIагъэу статья бэу гъэзетым, журналхэм НакIэм къащыхиутыщтыгъ. Ахэм щыбзэ нэдым ащыкIегъэкIых титхакIохэм атхыгъэхэр, уасэ къащыреты, блэкIыпIэ имыIэу шIэгъэн фаехэм анаIэ тырарегъадзэ. Ащ фэд, гущыIэм пае, «Адыгэ писательмэ ясовещание» (гъэз. «Колхоз быракъ», 24.11.1935) зыфиIорэ статьям адыгэ литературэм игъэхъагъэхэми, щыкIагъэу фэхъухэрэми шъхьэихыгъэу ацIэ къыщыриIозэ, НакIэм еухыжьы: «... Пьесэ тхыгъэу щыIэр бэу, ахэм ащыщэу хъункIэ комиссием ыштагъэхэри джы нэскIэ хамыутыгъэхэу, ащ къыхэкIыкIэ пьесэ зытхырэмэ атхырэр нахь макIэ хъугъэу писательхэу Цэй Ибрахьими, КIубэ Щэбани, ахэм афэшъхьафхэми» тхакIохэм язэIукIэ къызэрэщаIуагъэр кIигъэтхъызэ, IофшIэныр нахь зэрагъэлъэшыщтым анаIэ тырарегъадзэ.

Адыгэ тхакIохэм яапэрэ зэфэс хэкум зэфэдэкIэ зыщыфагъэхьазырыщтыгъ, бэкIэ ежэщтыгъэх, бэкIэ щыгугъыщтыгъэх. Ар нафэу къыхэщы НакIэм истатьяу «Писательмэ яапэрэ хэку съезд» (гъэз. «Колхоз быракъ», тыгъэгъазэм и 11, 1936) зыфиIорэм. КIэращэм, Хьаткъом лъэпкъ художественнэ псалъэм игъэпсынкIэ гъэхъагъэу ашIыгъэхэр къегъэлъагъохэшъ, игупшысэ лъегъэкIуатэ: «... Ахэм аужкIэ талант ин зыхэлъ писатель ыкIи поэт кIэлэкIэ пчъагъэ тиIэ хъугъэх, — хегъэунэфыкIы НакIэм. — Ахэм Пэрэныкъо Мурат, Лъэустэн Юсыф, Кэстанэр, Еутыхыр, Ащкъаныр ащыщых. Ахэм ястих тхыгъэхэм, ярассказ тхыгъэхэм пстэури яджэх. Ащ зэхэшIыкIэу, мэхьанэу яIэхэр лъэшэу дэгъух». Зэфэсым иIофшIэн НакIэр ышъхьэкIэ хэлэжьагъ ыкIи къыщыгущыIагъ.

Литературэм иIофыгъо пстэуми Шъалихьэ инэу ынаIэ

къызыхъугъэр илъэси 100 хъугъэ

атетыгъ. Джыри икъоу мышIагъэу, шIэгъэн фэе Iофыгъуабэми НакIэр агъэгумэкIыщтыгъэ, ахэр къащеIэтых истатьяхэу «Тхэн езыгъэжьэгъакIэмэ Iоф адэшIэгъэн фае», «Лъэустэным «иIэпыIэгъу» сшIомакI», «ТхакIохэм, поэтхэм икъоу Iоф ашIэрэп», «Литературэмрэ искусствэмрэкIэ тигъэхъагъэхэр», «Писательскэ союзым иIофшIакIэ зэблэхъугъэн фае», «Советскэ писательхэм я Союз ихэку отделение» ыкIи ахэм анэмыкIхэми. Темэм икъыхэхын, образхэм IупкIагъэ зэрахалъхьэрэм ишъхьэр, усэ сатырхэм язэгъэзэфакI — творческэ IофшIэным илъэныкъо зэфэшъхьафхэм яхьылIэгъэ статьяхэр зэпымыоу НакIэм етхых, хэку гъэзетым къыхеутых. Ежь ышъхьэкIи тхакIом, а лъэныкъо пстэури къыдилъытэзэ, итворческэ IофшIэнхэр ыгъэцэкIэным ишъыпкъэу зэрэдэлажьэщтыгъэм изы шапхъ Теуцожь Цыгъо итворчествэ екIолIакIэу НакIэм фыриIагъэр. Народнэ усакIом осэ ин фишIыщтыгъ. Ар къыщыриIотыкIэу усэхэр, статья зэфэшъхьафхэр мызэу, мытIоу хэку гъэзетым къыщыхиутыгъэх. Ащ фэдэх, гущыIэм пае, «СыпфэгушIо, Цыгъу», «Тщыгъупшэнхэп» зыфиIорэ усэхэр. Ашугыр къызыхъугъэр илъэс 85-рэ зэрэхъурэм ипэгъокIэу Теуцожь районым литературнэ творческэ Iофыгъо гъэнэфагъэхэр щызэрахьагъэх. Ахэм афэгъэхьыгъэу НакIэм «Ашуг кIасэм икъэ дэжь» ыIоу хэку гъэзетым 1940-рэ илъэсым шышъхьэIум и 23-м статья къыхиутыгъ, ащ зэрэщыхигъэунэфыкIыгъэмкIэ, усакIом итворчествэ ехьылIагъэу доклад игъэкIотыгъэ Пэнэжьыкъое райисполком тхьаматэу МэщфэшIум Цыгъо икъашъхьэ къыщишIыгъ. Ащ ыуж культурэм и Унэ торжественнэ пчыхьэзэхахьэ щыкIуагъ. Ащ къытегущыIэзэ, НакIэм къетхы советскэ писательхэм я Союз илIыкIоу Чернявскэмрэ адыгэ писателэу Кэстанэмрэ Цыгъо ищыIэныгъэ ыкIи итворческэ гъогу яхьылIэгъэ докладхэр къызэрашIыгъэхэр, къуаджэм илэжьэкIо цIыфхэм ацIэкIэ ЛIыхъураер, Козуб, писательхэм ацIэкIэ ПэрэныкъоМурат къызэрэгущыIагъэхэр. Ахэм ауж, НакIэм къызэриIорэмкIэ, художественнэ IофыгъуИ зэIукIэгъум щызэрахьагъ: Цыгъо иусэхэм, ежь усакIом фэгъэхьыгъэу тхакIохэм атхыгъэхэм къяджагъэх.

Итворческэ IофшIэн зэпыу имыIэу НакIэр дэлажьэ, художественнэ кIуачIэ, художественнэ лъэкI зыпкъырылъ произведениехэр зэпыу имыIэу етхых, хеутых. Адыгэ бзылъфыгъэм идунае къырыкIуагъэр, лъэхъанык Iэм диштэу изэхэшIыкI, идуховнэ кIуачIэ зыкъызэраIэтыгъэр къызыщыригъэлъэгъукIырэ пщынальэу «Сафет» зышъхьэр етхы, гъэзетэу «Колхоз быракъ» зыфиIорэм 1937-рэ илъэсым къыхеуты.

НакI Шъалихьэ урыс литературэм ипроизведениехэм ащыщхэри адыгабзэкIэ зэридзэкIыгъэх, гъэзетым, журналхэм къащыхиутыгъэх, тхылъ шъхьафэу къыдигъэкIыгъи ахэт. Ащ фэд, гущыIэм пае, Т. Шевченкэм ипщынэлъэ ыкIи иусэ хэшыпыкIыгъэхэр зыдэтэу «Поэмэхэмрэ стихэмрэ» зыфиIорэр. НакIэм гъусэхэр иIэхэу 1938-рэ илъэсым ар къыдигъэкIыгъагъ. Ежь итворческэ IофшIэнкIи къыкIырымыгъэчэу НакI Шъалихьэ лажьэщтыгъэ: щыIэныгъэм иIофыгъокIэ пстэуми алъыIэсыщтыгъ, ежь изэхэшIэ-иеплъыкIэ зыдиIыгъэу къыригъэлъэгъукIыщтыгъ. Ипоэтическэ кIочIэ зэфэхьысыжьэу усэхэр, поэмэу «Сафет» зыфиIорэр зыдэт тхылъэу «Нэфылъ» зыщIэр 1939-рэ илъэсым НакIэм къыдигъэкIыгъ. А илъэсым хэгъэгум иписательхэм я Союзи аштагъ.

Адыгэ литературэм ыпашъхьэ къитэджэрэ Iофыгъуабэм ынаIэ атетэу НакIэр алъэплъэ, шIэгъэн фэе Iофыгъохэм кIигъэкIызэ атегущыIэ. «Советскэ писательхэм я Союз ихэку отделение» зыфиIорэм (гэз. «Соц. Адыгей», 17.03.1940) къыщеIо адыгэ литературэмрэ искусствэмрэкIэ Москва апэрэу щыIэщт зэхэсыгъом зэрэхэлэжьэщтхэр. Ащ зызэрэфагъэхьазырырэм, шIэгъэн фаехэу СССР-м ипсательхэм я Союз исекретарэу Чернявскэм къыIуагъэхэм адыгэ писательхэр едэIугъэх. «ШIэгъэн фаехэр агъэхьазырыным дэлэжьэнхэу нэбгырищ зыхэт комиссие хадзыгъ. Литературнэ пчыхьэзэхахьэхэр зэхащэхэзэ ашIынэу, атхыгъэ произведениехэм анахь дэгъухэр къахахынхэу комиссием ыпшъэ ралъхьагъ. Нахь ыкIоу зыфагъэхьазырыным пае къуаджэхэм писательхэр кIонхэу, ашугхэри а Iофым хагъэлэжьэнхэу пшъэрылъ зыфашIыжьыгъ», — къыщыхегъэщы итхыгъэ.

НакIэм итворческэ IофшIэн зыкъыригъэIэтыщтыгъ, темакIэхэм алъыхъущтыгъ, къыгъотыщтыгъэх. Ащ итхыгъэхэр къыдэмылъытэу адыгэ литературэм игъогу бгъэунэфынэу уфежьэмэ, чIэнэгъабэ фэхъущт...

НакI Шъалихьэ итворческэ напэ къыгъэлъагъозэ, Еутых Аскэр къыщетхы 1938-рэ илъэсым къыдигъэкIыгъэ учебникэу «Адыгэ литературэмкIэ хрестоматие» зыфиIорэм: «Апэрэ илъэсхэу тхэныр зыщыригъэжьагъэм къыщыублагъэу стихэу ытхыгъэхэм мэхьанэу яIэмкIэ уахътэу зыщитхырэм щыкIорэ политическэ компаниехэм ащызэшIуахырэ Iофыгъохэр къагъэлъагъо». Ащ дакIоу Еутыхым хегъэунэфыкIы: «ЫпэкIэ лъыкIотэным, художественнэ произведение дэгъухэр икъукIи художественнагъэ ахэлъэу къытыным игъогу зэрэтехьанымкIэ НакIэм Iоф зыдешIэжьы...»

Къэралыгъомикъэухъумэн иIоф Iофыгъо пстэуми сыдигъокIи апшъагъ. Ащ изэхэщэкIо-изэшIохэкIо Дзэ Плъыжьым усэ макIэп НакIэм фызэхилъхьагъэр иапэрэ творческэ лъэбэкъухэм къащегъэжьагъэу. Ащ фэдэх «Дзэ Плъыжьыр хьазыр» (гъэз. «Адыгэ псэукI», шышъхьэIум и 21-рэ, 1929) къыщегъэжьагъэу «Джырэ дзэкIо кIалэхэр зэрэнасыпышIу», «Красный кавалерист», «Тидзэ Плъыжь тиухъумакIу», «Ти Армиешху» зыфиIохэрэр.

ИкъэIуакIи игъэпсыкIи кIуачIэр, лъэкIыр ащызэхапшIэу, угу ыгъэгушхоу «Дзэ Плъыжьыр хьазыр» зыфиIорэ усэм лирическэ героим ымакъэ зыкъызыщеIэты, нэфыр, лъэшыгъэр къыхэщэу къыплъэIэсы:

МэшIотхъуабзэр къыспихэу,
Хыоешхор зыгъэIасэрэр сичэтацэу,
Си Дзэ Плъыжьыр хьазырэу
СыдигъокIи тыщытын.

Тихабзи тицIыфхэми зы гугъэ ин, зы шIошъхъуныгъэ пыт яIагъэр:

Мамырышхоу тикъэралым
Пый Iэлэу къыфэтэджырэм
ЩэкIэ зэзэу тыпеонышъ,
Гъунэу иIэм къыдигъэкIынэп.

Ары хэтрэ советскэ цIыфи къызэрэшIошIыщтыгъэр, гугъэу иIагъэр, ау гугъэр — гугъэ Iофыр зытетыр хъурэшIэрэм къегъэнафэ. ШIошIэу, гугъэу тиIагъэхэр кэшъыпкъэжьыгъэхэп. Ари лъэпсэнчъэп. Капиталистическэ къэралыгъохэмкIэ къэухъурэигъагъ тикъэралыгъо. Непэ гъусэ къыфэхъухэу тхылъ къыбдашIы, неущ зэрахъокIыжьы, ятопыпэ къыпфагъазэ, гъусэ загъоткIэ, зыми емыблэжьхэу, ящэ къуатIупщыщт. Арышъ, теубытагъэ хэлъэу усакIом къеIо:

Типэрытхэр тикъошэу,
Шэнэу тхэлъыр зэпкъырытэу,
Титопыпэхэр гъэкъэбзагъэу,
Тыхьазырэу тыщысын!
Тисэшхуацэр кIэлъыкIыгъэу,
ТикIэрахъохэр узэндыгъэу,
Тивинтовкэхэр щэ шъэрышъэу,
Цыф минишъэ пчъагъэу тыхьазыр!

Джа шIошъхъуныгъэр пытэзэ, зиIэтызэ, зиушъомбгъузэ НакIэм ивоеннэ-патриотическэ творчествэ хахъощтыгъэ. Ау заом имэшIо лыгъэу къызэкIэнагъэм усэкIо ныбжьыкIэм итворческэ гъогу зэпижиткIыгъ. «Пыир лъэпсэ кIодэу дгъэкIодын» — ары аужырэ тхыгъэу игъэзет гупсэ НакIэм къыхиутыжьыгъэр. «ХьашхъурэIоу, IэкIахьэрэм тебэнэни, зэшIуикIын зыгу хэлъ германскэ фашистхэр тэ тисвященнэ чIыгу къытебэнагъэх», — ыIозэ къырегъажьэшъ, хьашхъурэIугъэ зекIуакIэу пыим зэрихьэхэрэр къегъэлъагъох. Шошъхъуныгъэ пытэ фыриIэу авторым истатья къыщеIо: «... ау Гитлер-бандитым ишэкIо хьэжъэу къытIупщыгъэмэ заоу къыташIыIагъэр ежьыр кIодыжьыпIэ фэхъун...» (Гъэз. «Соц. Адыгей», бэдзэогъум и 4, 1941). Ары зэрэхъугъэри — фашизмэм хьадэгъу фэхъугъ тикъэралыгъо заоу къыришIылIагъэр.

***ШЪХЬЭЛЭХЪО** Абу.*

ПЭЩЭ ЧАН

Мыекъопэ районымкIэ ХъорэлI Казбек ыцIэ зыхьырэ Красноульскэ гурыт еджапIэу N 22-м бэмышIэу сыщыIагъ. Ащ идиректорыгъэу Казбек сэ дэгъоу сшIэщтыгъэ. А ныбджэгъу шIагъор, кIэлэегъэджэ IэпэIасэр сыдигъуи шIукIэ сыгу къэкIыжьы. КIэлэцIыкIухэм ягъэджэнкIэ, япIункIэ шэн-хэбзэ дэгъухэу ащ гурыт еджапIэм щигъэуцугъэхэр непэрэ кIэлэегъаджэхэм зэрэлъагъэкIуатэрэм, джыдэдэм еджапIэм ипащэу Бжьэц Асыет Шыхьамызэ ыпхъум ащ иIахьышIу зэрэхишIыхьэрэм сакъытегущыIэ сшIоигъу.

Бжьэц Асыет Тэхъутэмыкъое районымкIэ къуаджэу БжыхьэкъоякIэм къыщыхъугъ. 1985-рэ илъэсым Адыгэ къэралыгъо пединститутыр къызеухым щылэжьэнэу гурыт еджапIэу N 22-м ар агъэкIуагъ. ЫпэрапшIэу химиемрэ биологиемрэкIэ ригъаджэщтыгъэх. ЗэкIэмкIи илъэс 25-рэ хъугъэ мыщ Iоф зыщишIэрэр. А уахътэм къыкIоцI еджапIэм идиректор гъэсэныгъэ-пIуныгъэ IофымкIэ опытышхо IэкIэлъ хъугъэ.

— ТиеджапIэ Октябрэ революцием ыпэкIэ къызэIуахыгъагъ. ТарихълэжьхэмтызэрагъэгъуазэрэмкIэ, зэоуж лъэхъаным кIутырхэм адэтыгъэ еджэпIэ цIыкIухэр зызэхагъэхьажьхэм, тэтыер агъэпсыгъагъ. Джыдэдэм еджапIэр зычIэт унэхэм илъэс 35 — 40-м ехъу аныбжь. Ахэм уахътэ тешIэ къэс тахэIэзыхьажьын фаеу мэхъу, — къеIуатэ Бжьэц Асыет. — ЕджапIэм Iутхэр тызэгурыIоу тызэдэлажьэ, амал зэриIэкIэ кIэлэеджакIохэм шIэныгъэ куу зэрядгъэгъотыщтым тыпылъ. КIэлэегъаджэхэм анахьыбэм аныбжь илъэс 40-м ыхьадэкIыгъ. НыбжьыкIэ зырызхэри къытхэтых, ахэм янахьыбэм тиеджапIэ къаухыгъ.

Тигурыт еджапIэ чIэлъ хъугъэ шэн-хэбзэшIухэр тэри лъытэгъэкIуатэх. ГущыIэм пае, илъэс 35-кIэ узэкIэIэбэжьмэ, тикIэлэеджакIохэр Всесоюзнэ зэнэкъокъоу «Зарница» зыфиIорэм зэрэщытекIогъагъэхэм ехьылIэгъэ Iофтхьабзэ жъоныгъокIэ мазэм зэхэтщэгъагъ. РеспубликIэм гъэсэныгъэмкIэ и Министерствэ илIыкIохэри ащ хэлэжьагъэх. Мы Iофтхьабзэр зэрэзэхэтщагъэр пстэуми агу рихьыгъ. Едгъэджэрэ кIэлэцIыкIухэм пионер галстукыр апшъэ далъхьанэу, пилоткэхэр зыщалъэнэу амал зэряIагъэм гушхоныгъэ къахилъхьагъ, «Зарницэм» щытекIуагъэхэм ягушIуагъо ахэм адагощыгъэу къытщыхъугъ. Мыщ фэдэ Iофтхьабзэхэр лIэужхэр нахь зэпэблагъэ хъунхэм, тикIэлэцIыкIухэм патриотическэ пIуныгъэ тэрэз ягъэгъотыгъэным афэлажьэхэу тэлъытэ.

ТиеджапIэ адрэ гурыт еджапIэхэм зэратекIырэ хьатэ щыIэп. Ахэм апашъхьэ къиуцорэ Iофыгъохэм афэдэхэм тэри тагъэгумэкIы, ахэр зэрэзэшIотхыщт амалхэм тяусэ. КIэлэцIыкIу IыгъыпIэм Iоф зэримышIэрэм къыхэкIэу гъэрекIо тиеджапIэ къыщызэIутхыгъэ кружокым къекIолIэрэ сабыйхэу зынибжь илъэси 5 — 6-м нэсыгъэхэр етэгъаджэх.

ПIуныгъэ IофымкIэ сигуадзэу Багирова Тамарэ Анатолий ыпхъум ыгу етыгъэу Iоф зэришIэрэр, ипшъэрылъхэр дэгъоу зэригъэцакIэрэр къыхэзгъэщы сшIоигъу. Джащ фэдэу егъэджэн-пIуныгъэ IофымкIэ сигуадзэу Танчева Антонинэ Владимир ыпхъуми щытхъур ифэшъуаш. ТиеджапIэ къэзыухыгъэ пшъэшъэжъыем хьисапымкIэ мыщ щыригъаджэхэу ригъэжьэгъагъ. Мары джы къызготэу завучэу Iоф къызыдишIэрэр илъэситIу хъугъэшъ, ипшъэрылъхэр егугъузэ егъэцакIэ.

ТиеджапIэ инэп, ау республикэм щызэрахьэрэ Iофтхьабзэ пстэуми тахэлажьэнэу тыфай. ГущыIэм пае, Урысыем иеджэпIэ анахь дэгъухэр зыщызэнэкъокъухэрэ дунэе программэу «КИНС»-кIэ заджэхэрэм тыхэлэжьэнэу тинасып къыхьыгъ. ТикIалэхэм ащ мыдэеу зыкъыщагъэлъэгъуагъ. КIэлэцIыкIухэм шIэныгъэ куу ягъэгъотыгъэнымкIэ регион зэнэкъокъухэу РАСОКО зыфиIохэрэм афэдэхэми чанэу тахэлажьэ.

Апэрэхэм тащыщэу я 9-рэ классхэр къэзыухыхэрэм ЕГЭ-мкIэ ушэтынхэр ятшIылIэу едгъэжьагъ. Апэрэ илъэсым предметитIукIэ тыушэтыщтыгъэхэмэ, гъэрекIо щегъэжьагъэу предметищкIэ экзаменхэр ятэгъэты. Илъэсэу блэкIыгъэм тикIэлэеджакIохэм ЕГЭ-р аты зэхъум, шIэныгъэ дэгъу зэряIэр къэлъэгъуагъ. ТиеджапIэ къэзыухыхэрэр апшъэрэ еджэпIабэм ачIэхьэх. Ау зэрапэблагъэм къыхэкIэу анахьэу къыхахыхэрэр АКъУ-р, МКъТУ-р ыкIи ахэм якъутамэхэр ары. ТиеджапIэ къэзыухыгъэ Соловьевар ЕГЭ-м икIэуххэмкIэ Санкт-Петербург дэт апшъэрэ еджапIэм чIэхьагъ.

ТиеджапIэ зыцIэ ыхьырэ ХъорэлI Казбек шэн-хэбзэшIухэу еджапIэм чIилъхьагъэхэр зэрэлъыдгъэкIотэщтхэм, тищытхъу зэрядгъэIощтым тапэкIи тыпылъыщт.

Л. МЕРТЦ.

Сурэтым итыр: **Бжьэц Асыет.**

КӀэлэцӀыкӀу футболымрэ тигумэкӀхэмрэ

АДЫГЕИМ ИКОМАНДЭХЭМ АЩЕРЭШIЭХ

Краснодар краим футболымкIэ икIымэфэ зэIухыгъэ зэнэкъокъухэм 1995 — 1996-рэ илъэсхэм къэхъугъэ кIалэхэр ахэлажьэх. Адыгэ Республикэм футболымкIэ и СДЮСШОР щызыгъасэхэрэм яухьазырынигъэ хагъэхъоным фэшI гъунэгъу краим икомандэхэм адешIэх. НыбжьыкIэхэм яIэпIэсэныгъэ зыкъызэриIэтырэм тегъэгушIо, ау сэнаущыгъэ зыхэлъ футболистхэр Краснодар, Тольятти, нэмыкI къалэхэм зэрарагъэблагъэхэрэм лъэшэу тегъэгумэкIы.

Мыекъопэ футбол командэу «Зэкъошныгъэм» илъэсыбэрэ щешIагъэмэ ащыщ Александр Пахомкинир. Джырэ уахътэ кIэлэцIыкIу тренерэу республикэ футбол еджапIэм Iоф щешIэ. Пэщэныгъэ зыдызэрихьэрэ командэр Краснодар краим изэнэкъокъухэм дэгъоу ащешIэ. Мыекъуапэ икомандэу Юрий Манченкэм Iоф зыдишIэрэм — 3:1-у, Шытхьалэ ифутболистмэ — 6:0-у, Апшеронскэ щыщ кIалэхэм — 4:0-у, Тульскэм икомандэ 2:0-у А. Пахомкинир зипащэр атекIуагъ.

— Апэрэ чIыпIэр купым къыдэзызыхыгъэр краим икIэух зэIукIэгъумэ ащешIэщт. Александр Пахомкинир зипэщэ командэм бэкIэ тыщэгугъы, — еIо АР-м футболымкIэ и СДЮСШОР изавучэу Пэнэшъу Мыхьамодэ. — Сэнаущыгъэ зыхэлъ футболистхэр ащ егъасэх.

— ЕгъашIэм тызыкIэхъопсыщтыгъэр джы къыддэхъугъ, — зэдэгущыIэгъур лъегъэкIуатэ Адыгеим ифутбол иветеранэу Александр Пахомкиным. — Илъэс реным футбол тызыщешIэн тлъэкIыщт стадион тиIэ хъугъэ. НыбжьыкIэмэ яхэгъэгу зэнэкъокъухэр щызэхэпщэнхэ плъэкIыщт. Ащ пае Адыгэ Республикэм иIэшъхьэтетмэ лъэшэу тафэраз. ТызщешIэщт стадионым тылъыхъунэу гъогу чыжьэ титехьажьырэп. Гъунэгъу шъолъырхэм якомандэхэр Мыекъуапэ къедгъэблэгъэнхэу къытэлъэIух.

Исэнэхьат хэшIыкI фызиIэ тренерым къэбар дэгъухэр къеIуатэхэми, ынэгу гушIуагъо кIэслъагъощтыгъэп. ГумэкIыгъомэ «алъахъэрэм» фэзгъэдагъ.

— Адыгэ Республикэм къэралыгъо гъэпсыкIэ иI, гъэхъагъэу ышIырэмэ тарэгушхо, — игупшысэхэм тащегъэгъуазэ Александр Пахомкиным. — Адыгеим ыцIэ спортышхом нахь лъагэу щытIэты тшIоигъу. ТиIофшIэн дэгъоу зэрэзэхэтщэщтым тыпылъ шъхьае, гушIуагъоу хэдгъуатэрэр макIэ. Тифутболист анахь дэгъухэр нэмыкI командэхэм арагъэблагъэх. Тэ пкIэнчъэу гуетыныгъэ тхэлъэу Iоф тшIэу къытщагъэхъу. Илъэс заулэ зытешIэкIэ, тэ дгъэсэгъэ кIалэхэм ащыщхэр мыекъопэ «Зэкъошныгъэм» щытлъэгъунхэ тлъэкIыщтгъэ...

Владислав Кондрашовыр гупчэм щешIэ, Роман Пышновымрэ Натхъо Амиррэ ыпэкIэ щешIэх. В. Кондрашовымрэ Р. Пышновымрэ Краснодар испорт еджапIэ аштагъэх. А. Натхъор футболымкIэ лъэпкъ академиеу Тольятти дэтым щеджэ. Бгъэсэгъэ кIалэр командэ лъэшым рагъэблагъэмэ урыгушхощт, ау уиреспубликэ гупсэ щебгъашIэ пшIоигъо зыхъукIэ, упчIэмэ къахэхъо.

Къагъэзэжьынэу къытщэхъуа?

ЯцIыкIугъом Мыекъуапэ дэкIыгъэ кIалэхэм «Зэкъошныгъэм» къагъэзэжьэу бэрэ къыхэкIырэп. Роман Чижовым, Къонэ Амир, Константин Лимаревым, нэмыкIхэми Къыблэ шъолъырым икIэлэцIыкIу командэмэ ятренерхэр къалъэплъэх. Бэ темышIэу ахэри рагъэблэгъэнхэкIи пшIэхэщтэп.

Тумэ ТIахьири футболыр икIас. Iэгуаор ипIэшъхьагъэу хэчъыежьэуи къыхэкIы. Урысыем, дунаим ащыцIэрыIо футболистхэр псынкIэу къепчъых. Нэбгырэ тхьапша Тумэ ТIахьир фэдэу спорт еджапIэм зыщызыгъасэрэр?!

Тренерэу Александр Вольвач ыгъэсэрэ кIалэхэр Краснодар краим, Адыгэ Республикэм ячемпионых. Вячеслав Кутузовыр, Дмитрий Швалевыр, Роман Дроменкэр, Джабраил Кадиевыр Краснодар икомандэхэм аштагъэх.

Адыгеим щапIугъэ кIалэхэм республикэм сыда къызыкIагъэзэжьыщтыр? Шъыпкъэ, якъалэ шIу алъэгъу, яIахьылхэр щэпсэух, ау спорт еджапIэу, командэу джы зыдэщыIэхэм яфэIофашIэхэр нахьышIоу ащагъэцакIэх, зэнэкъокъухэм нахьыбэрэ ахэлажьэх, яIэпIэсэныгъэ хагъэхъоным фэшI амалышIухэр яIэх. ЕтIани пшъэрылъ ин зыфэзыгъэуцурэ командэхэм арагъэблэгъэнхэм пае ащ фэдэ еджапIэхэм защыбгъэсэныр нахьышIу.

Спорт интернат тIорэп

Футбол ешIапIэхэр АР-м щагъэпсых, ар гушIуагъо. ГуIэн IофкIэ спорт интернат Мыекъуапэ къыщызэIуахын фаеу тIорэп. ЖьыIо, тыфэхьазырэп. Арэу щытми, спорт классхэр нахьыбэу тиIэнхэ тлъэкIыщтба? Тренер-кIэлэегъаджэхэр Адыгеим иIэх, къэкIощт уахътэм телъытагъэу тренерэу рагъэджэнхэ алъэкIыщтхэри къагъотыщтых. Iофым зэхэщэкIо дэгъухэр ищыкIагъэх.

Мыекъуапэ республикэ стадионыкIэ щашIы. Ащ диштэу футбол командэу «Зэкъошныгъэри» нахьышIоу ешIэн, апэрэ купым зэрэхэхьажьыщтым егупшысэн фае. Икъущт ауж къинэрэмэ «Зэкъошныгъэр» зэрахэтыгъэр. Тифутбол командэ дэгъоу ешIэ, нахьыбэрэ тигъэгушIо зыхъукIэ, стадионым кIорэ цIыфмэ япчъагъэ хэпшIыкIэу хэхъощт.

ТхакIом игупшысэхэм уагъэрэхьатырэп

Адыгэ Республикэм итхэкIо цIэрыIомэ ащыщ джырэблагъэ гущыIэгъу тыфэхъугъ. СССР-м изаслуженнэ тренерэу Кобл Якъубэ фэгъэхьыгъэ тхыгъэхэу, спортымрэ пIуныгъэмрэ яхьылIэгъэ къэбархэу «Адыгэ макъэм» къыхиутыгъэмэ ар яджагъ. Ащ фэдэ темэхэр цIыфмэ ящыкIагъэхэу елъытэ.

Автомобиль гъогухэм нэбгырабэ зэратекIуадэрэм, ныбжьыкIэхэр шъон пытэхэм апыщагъэ зэрэхъухэрэм, IофшIэн гъэнэфагъэ зэрямыIэр телъхьапIэ ашIызэ, яфэшъошэ чIыпIэ щыIэныгъэм зэрэщамыубытырэм, нэмыкIхэми тхакIор агъэгумэкIы. Культурэм, искусствэм, спортым яшIуагъэкIи щыкIагъэу тиIэхэр нахь IэшIэхэу дэдгъэзыжьынхэ тлъэкIыщтэу елъытэ.

Адыгеир чIыпIэ дахэ щэпсэу. Лъэпкъэу исхэр щызэгурэIох, язэпхыныгъэхэр щыIэныгъэм щагъэпытэх. Адыгэ Республикэм ибыракъ, инэмыкIырэ къэралыгъо тамыгъэхэр яспорт шъуашэхэм атедзагъэхэу зэнэкъокъумэ ахэлажьэх. Тыфай тапэкIи АР-м ыцIэ дунаим дахэкIэ щагъэIунэу, щытхъоу къытфахьырэм ямедальхэмкIэ, рекордхэмкIэ хагъэхъонэу.

Сурэтым итхэр: **Александр Пахомкиным ыгъэсэрэ кIалэхэр стадионэу «Юностым» футбол щешIэх.**

Шахматхэр. АР-м изэнэкъокъу

АНАХЬ ДЭГЪУХЭР ЛЪЫКIОТЭЩТЫХ

Адыгэ Республикэм шахматхэмкIэ изэнэкъокъухэр Мыекъуапэ щыкIуагъэх. Адыгэ къэралыгъо университетым щызэхащэгъэ зэIукIэгъухэм ахэлэжьэгъэ ешIакIохэр купитIоу гощыгъагъэх. Апэрэ чIыпIэр Александр Кадилиным къыдихыгъ.

АР-м физкультурэмрэ спортымрэкIэ и Комитет зэхищэгъэ зэнэкъокъухэм зыныбжь хэкIотагъэхэри, кIэлэеджакIохэри ахэлэжьагъэх. ЗэIукIэгъуи 9-м очкоуи 7,5-рэ къащихьи, Александр Кадилиныр ящэнэрэу АР-м ичемпион хъугъэ. Виктор Кашлевым очкоуи 7 къыхьи, ятIонэрэ хъугъэ. Юрий Мешалкиным очкоуи 6 иIэу ящэнэрэ чIыпIэр къыдихыгъ, Николай Удовиченкэм яплIэнэрэ чIыпIэр ыхьыгъ.

ЯтIонэрэ купым шахматист ныбжьыкIэу Артем Арютюновым апэрэ чIыпIэр къыщыдихыгъ, очкоуи 8 ащ ригъэхъугъэр. ГъукIэлI Долэти очкоуи 8 къыхьыгъ, ау ащ ятIонэрэ чIыпIэр фагъэшъошагъ. Борис Шавриным ящэнэрэ чIыпIэр ыхьыгъ.

ХагъэунэфыкIырэ чIыпIэхэр къыдэзыхыгъэмэ щытхъу тхылъхэр, нэпэеплъ шIухьафтынхэр афагъэшъошагъэх. Анахь дэгъоу ешIагъэхэр Урысыем и Къыблэ шъолъыр изэнэкъокъухэм ахэлэжьэщтых.

Сурэтыр зэнэкъокъум къыщытырахыгъ.

НэкIубгъом итхэр зыгъэхьазырыгъэр ЕМТIЫЛЪ Нурбый.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр гухэкIыщхо щыхъоу фэтхьаусыхэ Адыгэ Республикэм экономикэ хэхъоныгъэмкIэ ыкIи сатыумкIэ иминистрэ игуадзэу, Урысые Федерацием исубъектхэм экономикэмкIэ язэдэлэжьэныгъэ и Ассоциациеу «Темыр Кавказыр» зыфиIорэм игъэцэкIэкIо комитет иуполномоченнэу Кугъот Геннадий Лъэустэнбый ыкъом янэ дунаим зэрехыжьыгъэм фэшI.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр гухэкIыщхо щыхъоу фэтхьаусыхэ Суд департаментым и ГъэIорышIапIэу Адыгэ Республикэм щыIэм ипащэу Зэфэс Владислав ГъукIэ ыкъом игъонэмысэу ыкъо дунаим зэрехыжьыгъэм фэшI.

Зэхэзыщагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КъыдэзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

Редактор шъхьаIэр
ДЭРБЭ ТИМУР

Редакцием зыдэщыIэр:
385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр:
приемнэр: 52-16-79,
редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,
редактор гуадзэрпшъэдэкIыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.
E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:
Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлъыIэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэIорышIапI, зэраушыхьатыгъэ номерыр ПИ №10-3892

Гъэзетым къыхиутыхэрэм мышъыпкъагъэ къахафэхэрэмкIэ къэзытхыгъэхэм пшъэдэкIыжь ахьы. Къатхэхэрэмрэ гъэзетым щылажьэхэрэмрэ яеплъыкIэ зэтемыфэн ылъэкIыщт. Гъэзетеджэхэм къытфагъэхьырэ тхыгъэхэр зэхэтфыхэрэп ыкIи къэзытхыгъэхэм аIэкIэдгъэхьажьыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр 6431
Индексхэр 52161 52162
Зак. 245

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахътэр
Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхагъэхэ уахътэр
Сыхьатыр 18.00